

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Sanna-Katriina Salo

Etäopiskelu ja yhteisöllisyys korona-aikana

Opiskelijoiden kokemuksia opiskelusta, viestinnästä ja yhteisöllisyydestä
koronaviruspandemian aikana 2020–2021

Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö
Organisaatioiden viestinnän pro gradu -tutkielma
Viestinnän monialainen maisteriohjelma

Vaasa 2022

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Sanna-Katriina Salo		
Tutkielman nimi:	Etäopiskelu ja yhteisöllisyys korona-aikana : Opiskelijoiden kokemuksia opiskelusta, viestinnästä ja yhteisöllisyydestä koronaviruspandemian aikana 2020–2021		
Tutkinto:	Filosofian maisteri		
Oppiaine:	Viestinnän monialainen maisteriohjelma Organisaatioiden viestintä		
Työn ohjaaja:	Heidi Hirsto		
Valmistumisvuosi:	2022	Sivumäärä:	75

TIIVISTELMÄ:

Koronaviruspandemiasta johtuen korkeakouluissa siirryttiin maaliskuussa 2020 etäopetukseen. Tavanomaisesti etäopiskelu perustuu sen vapaaehtoisuuteen, eikä se poissulje muiden ihmisten tai opiskelijoiden tapaamista. Hallituksen linjaamien rajoitusten myötä etäopinnoista tuli monelle jopa vastentahtoinen tilanne. Aiemmissä etäopetusta koskevissa tutkimuksissa ei ole otettu huomioon koronapandemian kaltaista poikkeuksellista tilannetta, missä lähikontaktit on evätty. Siksi etäopetuksen vaikutuksia käsittelevät tutkimukset eivät enää kaikilta osin päde näin muuttuneessa tilanteessa.

Tässä tutkimuksessa selvitettiin, miten Vaasan yliopiston opiskelijat ovat kokeneet opiskelun, viestinnän ja vertaistuen muuttuneet muodot koronaviruspandemian aikana. Tavoitetta tarkentaa neljä tutkimuskysymystä: 1. Millaisia vaikutuksia Vaasan yliopiston kampusalueen ja tiedekirjaston tilojen sululla koetaan olevan opintoihin? 2. Miten vuorovaikutus opettajien kanssa on muuttunut etäopetuksen myötä? 3. Miten etäopiskelu on vaikuttanut vertaissuhteiden muodostumiseen? 4. Millaisena opiskelijat ovat kokeneet etäopetuksen?

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena ja siihen vastasi yhteensä 180 Vaasan yliopiston opiskelijaa. Kyselyn tuloksia esitellään laadullisin ja määrällisin keinoin. Tutkimuksen teoreettisena viitekehysenä toimii Mooren (1989) tekemä jaottelu perinteisen opetustilanteen kolmesta vuorovaikutussuhteesta, jotka tapahtuvat opiskelijan ja materiaalin, opiskelijan ja ohjaajan sekä opiskelijoiden välillä. Tätä näkemystä täydentävät teoriat yhteisöllisyyden muodostumisesta, johon sisältyvät vertaistuen ja vertaisoppimisen merkitykset. Lisäksi teoria kattaa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutussuhteen, johon liittyy opiskelijan ohjaaminen ja opettajalta saadun tuen eri muodot.

Tutkimuksessa ilmeni opiskelijoiden kokeneen pandemianaikaisessa etäopiskelussa sekä positiivisia että negatiivisia puolia. Tilojen sulku on estänyt laitteiden käytön sekä muiden tapaamisen. Sekä muiden opiskelijoiden että henkilökunnan kanssa tapahtuva vuorovaikutus on muuttunut joko lähes olemattomaksi tai etänä tapahtuvaksi. Opiskelijat kokevat henkilökunnan taholta tapahtuvan viestinnän puutteelliseksi ja sen toivotaan olevan toimivampaa. Annetuista vastauksista selviää, että opiskelijat halusivat opettajien ottavan heihin useammin yhteyttä ja kyselisivät kuulumisia sekä vastaisivat yhteydenottoihin ripeämmin. Opiskelijat kaipaavat kampusalueella syntyvää luontaista vuorovaikutustilannetta henkilökunnan kanssa. Ei-kasvokkain tapahtuva yhteydenpito jää etäiseksi eikä korvaa kasvokkaisia tapaamisia. Huomattava määrä vastanneista kokee olevansa lähikontaktin puutteen vuoksi yksinäinen, eikä opiskelijoiden välisiä yhteisöjä ole muodostunut.

AVAINSANAT: COVID-19, etäopiskelu, viestintä, vuorovaikutus, yhteisöllisyys

Sisällys

1	Johdanto	7
1.1	Tutkimuksen tavoite	8
1.2	Tutkimusaineisto	10
1.3	Tutkimusmenetelmä	11
1.4	Mikä neuvoksi -hanke	12
2	Etäviestintä ja etäopetus	13
2.1	Etäviestinnän ulottuvuuksia	13
2.2	Monimuoto-opetuksesta etäopetukseen	15
2.3	Etäviestinnän alustat	16
2.3.1	Sähköisen viestinnän välineet ja alustat	16
2.3.2	Sähköinen oppimisympäristö	17
3	Etäopintojen vuorovaikutussuhteet	20
3.1	Opiskelijan suhde sisältöön	20
3.1.1	Materiaalin ja apuvälineiden saatavuus	21
3.1.2	Tiloihin kohdistuva vuorovaikutus	22
3.2	Opiskelijan ja ohjaajan välinen vuorovaikutus	23
3.2.1	Opiskelijan ohjaaminen	23
3.2.2	Ohjaaja opiskelijan tukijana	24
3.3	Opiskelijoiden välinen vuorovaikutus	24
3.3.1	Yhteisöllisyys ja vertaistuki	25
3.3.2	Vertaisoppiminen ja sen merkitys	26
4	Vaasan yliopiston opiskelijoiden pandemianaikaisia kokemuksia etäopiskelusta, viestinnästä ja yhteisöllisyydestä	28
4.1	Vastaajien taustaa ja etäopiskelun tuttuus	28
4.2	Tiloihin, laitteistoon ja materiaaliin kohdistuva vuorovaikutus	29
4.2.1	Tilojen ja laitteiston käyttö	30
4.2.2	Materiaalin ja laitteiston saatavuus	32

4.2.3	Kurssimateriaaleissa tapahtunut muutos	35
4.3	Vuorovaikutus ja tuki yliopiston henkilökunnan taholta	36
4.3.1	Opiskelijoiden opettajilta ja muulta henkilökunnalta saama tuki	37
4.3.2	Kampusalueen sulun vaikutus yhteydenpitoon henkilökunnan kanssa	38
4.3.3	Opiskelijoiden kokemuksia etäajan yhteydenpitoon liittyen	42
4.4	Yhteisöllisyyden muodostuminen	44
4.4.1	Vertaistuen vaikutus	47
4.4.2	Vertaisoppimisen merkitys yhteisöllisyyden muodostumisessa	52
4.4.3	Muutokset yhteisöllisyydessä	55
4.5	Kokemuksia etäopiskelusta	59
4.5.1	Etäopintojen ja -yhteyksien hyviä puolia	60
4.5.2	Etäopintojen ja -yhteyksien huonoja puolia	63
5	Päätäntö	66
	Lähteet	70

Kuviot

Kuvio 1.	Etäopetuksen tuttuus ennen koronapandemiaa.	8
Kuvio 2.	Yliopiston ja Tritonian tilojen käyttö opetustilanteiden ulkopuolella	29
Kuvio 3.	Yliopiston ja Tritonian tilojen sulun vaikutus.	30
Kuvio 4.	Kurssimateriaalin saatavuus.	32
Kuvio 5.	Apuvälineisiin liittyvät ongelmat.	33
Kuvio 6.	Opettajilta ja henkilökunnalta saadun tuen muodot.	36
Kuvio 7.	Opintoihin saadun tuen riittävyys.	37
Kuvio 8.	Yhteydenpitotavat henkilökunnan ja opiskelijoiden välillä	38
Kuvio 9.	Missä opiskelijat tutustuvat uusiin ihmisiin.	44
Kuvio 10.	Sosiaalisten suhteiden ylläpito.	45
Kuvio 11.	Vertaistuen muodot ennen pandemiaa.	48
Kuvio 12.	Vertaistuen muodot pandemian aikana.	49
Kuvio 13.	Missä vertaistukea saadaan ennen pandemiaa.	49
Kuvio 14.	Missä vertaistukea saadaan pandemian aikana.	50
Kuvio 15.	Vertaistuen vaikutus.	51
Kuvio 16.	Yhteisöjen muodostuminen.	52
Kuvio 17.	Yhteisöjen ylläpitäminen.	52
Kuvio 18.	Yhdessä opiskeleminen.	53
Kuvio 19.	Miten muut opiskelijat edistävät omia opintoja opetustilanteessa	54
Kuvio 20.	Tunnen kuuluvani yhteisöön.	55
Kuvio 20.	Tunnen oloni yksinäiseksi.	55

Taulukot

Taulukko 1.	Kurssimateriaaleissa tapahtunut muutos.	35
Taulukko 2.	Opiskelijoiden kokemukset yhteydenpidon muutoksista.	40
Taulukko 3.	Opiskelijoiden toivomia parannuksia opettajien yhteydenpitoon ja toimintaan liittyen.	42

Taulukko 4. Opiskelijoiden kokemukset yhteisöllisyyden muutoksista.	55
Taulukko 5. Etäopintojen ja -yhteyksien hyvät puolet teemoittain.	61
Taulukko 6. Etäopintojen ja -yhteyksien huonot puolet teemoittain.	63

1 Johdanto

Etäopetus on jo pitkään lukeutunut osaksi eri opetusmuotoja. Perinteiseen lähiopetukseen verrattuna etäopinnot ovat usein joustavampia ja soveltuvat eri elämäntilanteissa oleville (Anderson, 2011, s. 53). Esimerkiksi Meijs ja muut (2019, s. 1–2) toteavat etäopiskelijoiden olevan etäopiskelun joustavuudesta johtuen vanhempia, työssäkäyviä ja perheellisiä verrattuna perinteisiin kampuksella opiskeleviin. Etäopiskelijoille etäopetus on perinteisesti ollut oma valinta.

Vuonna 2020 ympäri maailmaa levisi hengenvaarallinen tauti, Covid-19 (*Coronavirus disease 2019*) eli koronavirus. Huhtalan ja Hakalan (2007, s. 16) määritelmän mukaan koronaviruspandemia voidaan luokitella yhteiskunnalliseksi siviilikriisiksi. Kyseessä onkin maailmanlaajuinen kriisitilanne, jolla ei ollut ainoastaan ihmisten terveyteen liittyviä vaikutuksia. Myös organisaatiot saivat oman osansa koronan iskuvoimasta. Maaliskuussa 2020 maailman terveysjärjestö WHO (World Health Organization) julisti koronaviruksen pandemiaksi (European Medicines Agency, 2020; WHO, 2020). Pian pandemiajulistuksen jälkeen Suomessakin suljettiin kouluja sekä ravintoloita ja eri aloilla siirryttiin etätöihin. Hallitus linjasi koronavirustilanteen hoitamiseksi muun muassa lähiopetuksen keskeytyksen kouluissa, oppilaitoksissa, yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa sekä kansalaisopistoissa. Vallitsevien poikkeusolojen myötä opetus siirtyi täten suurissa osin etäopiskeluksi. (Valtioneuvosto, 2020) Hallitusten asettamien määräysten myötä etäopetus ei ollut enää vapaaehtoinen valinta vaan pakko.

Hallituksen linjaamien poikkeusolojen seurauksena Vaasan yliopisto rajoitti kampustoitintaansa etäopetuksen lisäksi sulkemalla lukusalit ja EXAM-tenttitilat (Vaasan yliopisto 2020). Samanaikaisesti Vaasan yliopiston kampusalueella toimiva tiedekirjasto Tritonia sulki tiloissaan sijaitsevat lukupaikat ja opiskelutilat (Tritonia 2020). Rajoitukset merkitsivät myös sitä, etteivät opiskelutilojen tietokoneet olleet enää saatavilla opiskelun tueksi. Vaasan yliopisto ilmoittikin jatkavansa etäopetusta vuoden 2020 loppuun saakka. Tutkimusajankohtana, keväällä 2021, Vaasan yliopiston kampusalueen toiminta on avautumassa vähitellen, mutta pääasiallisesti opetus jatkuu etänä. Opetus- ja

kampustoiminnan laajuutta kevätlukukaudella 2021 ohjaavat yleinen pandemiatilanne ja voimassa olevat turvallisuus- ja tilarajoitukset (Vaasan Yliopisto 2021a).

Siinä missä työnantajat usein mahdollistavat etätyöskentelyn toimittamalla työntekijöilensä etätyöhön tarvittavat työvälineet, ei etäopiskelulle ole samanlaista vaatimusta (Mahler, 2012, s. 409). Koronaviruspandemian ajankohtana etäopetus ei ollut enää vapaaehtoinen valinta. Voidaanko tällöin lähtökohtaisesti olettaa, että kaikilla olisi mahdollisuus etäopiskeluun? Nykyinen etäopetus ei sisälly sellaisenaan osaksi perusopetuslakia (Perusopetuslaki 1998/628), siten että siinä esimerkiksi määriteltäisiin, kaikilla olevan yhdenvertainen mahdollisuus etäopetukseen sekä sen mahdollistaviin välineisiin.

Koronaviruspandemiasta johtuva etäisyys ja jopa eristyneisyys on vähentänyt merkittävästi sosiaalista vuorovaikutusta, joka yleensä tapahtuu kasvotusten. Leen ja McLoughlinin (2010, s. 63) mukaan etäopiskelijat kärsivät käytännön ongelmista, jotka liittyvät akateemisen ja hallintohenkilöstön tavoittamiseen sekä oppimateriaalien hankkimiseen. Tämä merkitsee myös sitä, että kasvokkainen vuorovaikutus opettajien sekä muiden opiskelijoiden kanssa on olematonta. Tämä yhteisöllisyyden menetys saattaa myös laskea opiskelijoiden motivaatiota ja opiskeluintoa.

1.1 Tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten Vaasan yliopiston opiskelijat ovat kokeneet opiskelun, viestinnän ja vertaistuen muuttuneet muodot koronaviruspandemian aikana. Tavoitetta tarkentaa seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Millaisia vaikutuksia Vaasan yliopiston kampusalueen ja tiedekirjaston tilojen sululla koetaan olevan opintoihin?
2. Miten vuorovaikutus opettajien kanssa on muuttunut etäopetuksen myötä?
3. Miten etäopiskelu on vaikuttanut vertaissuhteiden muodostumiseen?
4. Millaisena opiskelijat ovat kokeneet etäopetuksen?

Ensimmäinen tutkimuskysymys selvittää, millainen vaikutus opintoihin on ollut sillä, että Vaasan yliopiston tai tiedekirjasto Tritonian tiloihin ei ole ollut enää pääsyä. Toinen tutkimuskysymys tutkii vuorovaikutuksessa tapahtunutta muutosta. Tutkimuskysymys nostaa esiin, miten opettajien tai henkilökuntaan kuuluvien jäsenten viestintä opiskelijoille on muuttunut; onko tieto liikkunut opiskelijoiden mielestä sujuvasti ja ongelmitta sekä ovatko he saaneet riittävästi tarvitsemaansa tietoa esimerkiksi aikataulujen muutoksista. Viestinnän ohella tarkastellaan opiskelijoiden opettajilta saamaa tukea ja opintojen ohjausta. Kolmas tutkimuskysymys keskittyy siihen, miten etäyhteyden varassa oleminen on vaikuttanut yhteisöllisyyteen ja kokevatko opiskelijat olevansa osa opiskelijayhteisöä vaikka lähikontaktia ei ole. Neljäs tutkimuskysymys selvittää avoimen kysymyksen avulla miten opiskelijat ovat kokeneet etäopetuksen; onko etäopetuksessa ollut jotain hyviä tai huonoja puolia.

Tavanomaisesti etäopiskelu perustuu sen vapaavalintaisuuteen (Ally 2011, s. 36). Erityisesti korkeakouluopiskelijoiden opinnot ovat usein yhdistelmä lähiopetusta sekä etäopetusta. Vapaaehtoinen etäopetus ei poissulje muiden ihmisten tai opiskelijoiden tapaamista, yhteisöjen muodostumista tai esimerkiksi kirjastossa opiskelua. Etäopetusta ja sen vaikutuksia onkin tutkittu laajasti sen tavanomaisesta ja tarkoitetusta näkökulmasta. Esimerkiksi Sin ja Chan (2004) tutkivat etäopetuksen vaikutusta avoimen yliopiston opiskelijoihin. Tutkimus osoitti, että opiskelijat, jotka tunsivat olevansa osa opiskelijayhteisöä, kokivat etäopetuksella olevan positiivisia vaikutuksia oppimenesitykseensä ja he olivat tyytyväisempiä suorituksiinsa.

Tuoreemmassa tutkimuksessa Liu ja Yen (2014) tutkivat etäopetuksen vaikutusta oppimisen tehokkuuteen. Aiemmissä tutkimuksissa on siis korostettu ympärillä olevien ihmisten merkitystä etäopintojen rinnalla. Näissä tutkimuksissa ei ole otettu huomioon etäopetusta ilman mahdollisuutta tavata muita ihmisiä. Koronaviruspandemiasta johtuva eristyneisyys oli odottamatonta ja luonnollisesti tätä näkökulmaa ei ole aiemmin otettu huomioon. Tästä syystä on kiinnostavaa tutkia, korostuuko ihmiskontaktien merkitys edelleen etäopiskelussa.

1.2 Tutkimusaineisto

Tutkimus kartoittaa opiskelijoiden kokemuksia korona-aikaiseen opiskeluun, viestintään ja yhteisöllisyyden muodostumiseen liittyen ja siksi aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui kyselytutkimus. Vehkalahden (2019, s. 11) mukaan kyselytutkimus kerää tietoa yhteiskunnan ilmiöistä, ihmisten toiminnasta, mielipiteistä, asenteista sekä arvoista ja soveltuu täten kokemuksia selvittävään tutkimukseen.

Tutkimusaineisto koostuu Vaasan yliopiston opiskelijoille suunnatun verkkokyselyn vastauksista. Kyselylomake luotiin Microsoft Forms -ohjelmalla ja kyselyyn saatiin tarvittava kirjallinen tutkimuslupa Vaasan yliopistolta. Jotta kysely tavoittaisi mahdollisimman suuren määrän opiskelijoita, sitä levitettiin sähköpostin välityksellä, opiskelijoiden massasähköpostilistaa käyttämällä. Kyselylinkki oli myös Vaasan yliopiston ylioppilaskunnan kevään 2021 viimeisessä viikkokirjeessä. Kysely oli saatavilla aikavälillä 24.5–6.6.2021 ja siihen vastasi yhteensä 180 opiskelijaa.

Tutkimuksen verkkokyselylomake sisälsi yhdistelmän monivalintakysymyksiä, avoimia kysymyksiä sekä Likert-asteikkoa käyttäviä kysymyksiä. Avoimet kysymykset seurasivat aina samaa aihetta käsitteleviä monivalintakysymyksiä. Avoimet kysymykset koskivat kurssimateriaaleissa tapahtunutta muutosta ja opiskelijoiden kokemuksia vuorovaikutukseen liittyvistä muutoksista sekä henkilökunnan että muiden opiskelijoiden kanssa. Avoimissa kysymyksissä pyydettiin myös kuvailemaan etäopintojen ja -yhteyksien hyviä ja huonoja puolia. Vehkalahden (2019, s. 37) mukaan kyselytutkimuksissa käytetään usein viiden vaihtoehdon asteikkomäärää, jotka esitetään joko numeroin tai sanallisin vaihtoehdoin. Selkeyden ja yhteneväisyyden vuoksi tämän kyselyn jokaisessa valmiiksi annetussa vastausvaihtoehdossa käytetään asteikkoa ”ei lainkaan-harvoin-joskus-usein-aina”. Tämä asteikko on verrattavissa tyypillisesti lukumäärissä annettuun 1–5. Tämä kysely selvittää pääasiassa vastaajien kokemuksia ja eri vaihtoehtojen toistuvuutta, eikä miten eri tai samaa mieltä vastaaja on esitettyjen väitteiden kanssa. Siksi kyselyssä on käytetty edellä mainittua asteikkoa.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on toteutettu kyselytutkimuksena. Kyselylomakkeen kysymysten tukena on käytetty Mooren (1989) tekemää jaottelua perinteisen opetustilanteen kolmesta vuorovaikutustavasta, jotka tapahtuvat opiskelijan ja materiaalin, opiskelijan ja ohjaajan sekä opiskelijoiden välillä. Kyselyn kysymysten pohjana on käytetty lisäksi Leen ja McLoughlinin (2010) teoreettista näkemystä etäopiskelijoiden kohtaamista käytännön ongelmista, jotka liittyvät akateemisen ja hallintohenkilöstön tavoittamiseen sekä oppimateriaalien hankkimiseen. Kysymyskohtaista teoreettista pohjaa esitellään tarkemmin luvussa 4.

Aineiston analyysi yhdistää sekä laadullista että määrällistä esitystapaa. Alasuutarin (2012, s. 32, 39) mukaan laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Lomaketutkimuksessa näitä vaiheita nimitetään havaintojen tuottamiseksi ja selittämiseksi. Monivalintakysymysten tulokset koottiin kaavioksi, josta voidaan tarkastella numeerisia määriä joko kappaleittain tai prosentein. Tämä on tyypillinen tapa jäsentää kyselytutkimuksen aineistoa (Vehkalahti, 2019).

Avointen kysymysten vastauksista koostuva aineisto käsiteltiin laadullisesti. Aineiston laadullinen käsittely perustuu tulkintaan, jossa aineisto hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan loogiseksi kokonaisuudeksi (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 91). Olen käynyt jokaisen avoimen vastauksen tarkasti läpi ja menetellyt siinä Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 92–94) esittämän kolmen vaiheen mukaisesti, jotka ovat aineiston redusointi, aineiston klusterointi ja aineiston abstrahointi. Avointen vastausten sisällöstä etsittiin ensin yhdistäviä tekijöitä. Aineisto on siis aluksi redusoitu eli vastauksista on muodostettu pelkistettyjä ilmauksia. Sen jälkeen pelkistetyt ilmaukset on klusteroitu ja abstrahoitu. Vastaukset on siis ryhmitelty niissä esiintyvien aihepiirien mukaisesti ja näistä tutkimustuloksista on muodostettu yhdistäviä luokkia eli teemoja. Lopuksi aineisto on kvantifioitu, eli aineistosta on laskettu kuinka monta kertaa sama asia esiintyy

vastauksissa tai kuinka moni vastaaja mainitsee saman asian (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 91). Avointen kysymysten analyysin tulokset esitetään taulukoissa.

1.4 Mikä neuvoksi -hanke

Tämä tutkimus toteutetaan osana Vaasan yliopiston ja Vaasan yliopiston ylioppilaskunta VYY:n yhteistä Mikä neuvoksi -hanketta, jonka tavoitteena on muun muassa edistää opiskelijoiden hyvinvointia lisäämällä opiskelijayhteisön vertaistukea. Tutkimuksen avulla kartoitetaan opiskelijoiden kokemuksia korona-aikaiseen opiskeluun, viestintään ja yhteisöllisyyden muodostumiseen liittyen. Tutkimuksen roolina on antaa Mikä neuvoksi -hankkeelle osviittaa Vaasan yliopiston opiskelijoiden hyvinvointitilanteesta ja miten sitä voisi parantaa. Tutkimustuloksia hyödynnettiin syksyllä 2021 Vaasan yliopiston ylioppilaskunnan yhdenvertaisuusjulistuksessa.

Kyselylomakkeen kysymykset, jotka käsittelivät yhdenvertaisuutta, opiskelijoiden hyvinvointia sekä yliopiston ja opetuksen saavutettavuutta suunniteltiin yhdessä ylioppilaskunnan kanssa. Muut kysymykset suunnittelin itse. Lomakkeessa ei ollut erikseen mainittuna, mitkä kysymykset koskivat Mikä neuvoksi -hanketta ja mitkä olivat pelkästään tähän tutkimukseen tarkoitettuja. Tämä oli lähinnä siksi, ettei kysymyksiä eroteltu toisistaan vaan ne oli järjestetty yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Osa Mikä neuvoksi -hanketta koskevia kysymyksiä oli tarkoitus käyttää tässä tutkimuksessa laajemmin, mutta ne rajautuivat kuitenkin aineistosta. Näissä kysymyksissä korostui enemmän yhdenvertaisuus- aspekti sekä vertaistukimahdollisuuksien edistäminen yliopiston toimesta. Koska osa kyselyn kysymyksistä oli suunnattu puhtaasti Mikä neuvoksi -hankkeen edistämiseksi eikä niillä näin ollen ole lisäarvoa tutkimukselleni, ei kyselylomaketta ole sellaisenaan tutkimuksen liitteenä. Näitä kysymyksiä ei myöskään käsitellä tutkimuksessani.

2 Etäviestintä ja etäopetus

Tässä luvussa selvennetään, millaista viestintä ja opetus on ollut ennen koronaviruspandemiaa ja miten se on muuttunut. Tarkoituksena on erityisesti tuoda esiin, miten opiskelu on muuttunut koronaviruspandemian myötä lähiopetuksesta etäopetukseksi. Tässä luvussa käsitellään organisaatioiden etäviestintää yleisemmällä tasolla; mitä etäviestintä on ja millä keinoilla tai alustoilla se tapahtuu. Käyn läpi etäviestinnän teknologisia alustoja sekä viestinnän erilaisia etäisyyksiä. Etäviestinnän teknologisia alustoja tarkastellaan vielä tarkemmin nimenomaan opetukseen liittyen.

2.1 Etäviestinnän ulottuvuuksia

Mahlerin (2012, s. 409) mukaan kaikkien virtuaalisen organisaation muotojen yhteisiä piirteitä ovat sen jäsenten maantieteelliset ja ajalliset etäisyydet. Lisäksi heidän mukaansa keskinäinen vuorovaikutus tapahtuu synkronisesti tai asynkronisesti käyttämällä erilaisia viestintä- ja tietotekniikoita. Synkronisella viestinnällä viitataan reaaliajassa tapahtuvaan viestintään ja asynkronisella taas ei-reaaliajassa tapahtuvaan.

Balbi ja John (2015, s. 36–37) esittävät etäviestinnällä olevan kolme pääasiallista tehtävää, jotka liittyvät sen käyttäjiin eli viestijöihin, etäviestinnän välitykseen eli siinä käytettäviin sähköisiin välineisiin sekä etäviestinnän suuntaan. Etäviestinnän suunnalla Balbi ja John tarkoittavat sitä, onko viestintä yksisuuntaista tiedottamista vai kaksisuuntaista vuorovaikutusta eri osapuolten kesken.

Etäviestinnässä vuorovaikutus tapahtuu tavanomaisesti joko kahden ihmisen välillä tai pienen ryhmän kesken (Balbi & John, 2015, s. 36). Kondalkarin (2009, s. 83–85) mukaan ryhmät tai tiimit edustavat ihmisiä, jotka työskentelevät yhdessä ja tähtäävät samoihin tavoitteisiin. Kondalkar korostaa tiimin jäsenten tekemän yhteistyön edistävän sen jäsenten välistä yhteisöllisyyttä sekä työtehtävien menestyksellisyyttä.

Organisaatioiden viestinnän tärkein tehtävä on jakaa tietoa sekä luoda ihmissuhteita ja organisaatiokulttuuria, tapahtui se sitten etänä tai ei. Bergerin (2008) mukaan viestintä on keskeinen prosessi, jonka kautta organisaation jäsenet, esimerkiksi työntekijät tai opiskelijat, jakavat tietoa ja luovat sekä ihmissuhteita, organisaatiokulttuuria että arvoja. Sisäinen viestintä antaa työntekijöille myös tärkeää tietoa työstä, organisaatiosta, ympäristöstä ja toisistaan. Viestintä voi auttaa motivoimaan, rakentamaan luottamusta, luomaan yhteisen identiteetin ja kannustamaan sitoutumista. Se siis tarjoaa yksilöille tavan ilmaista tunteita, jakaa toiveita ja kunnianhimoa sekä juhlia saavutuksia.

Shekharin (2016, s. 33–34, 38) mukaan ei-virtuaalisen organisaation ja virtuaalisen organisaation välille on lähes mahdotonta tehdä eroa, sillä nykypäivänä ei enää ole olemassa organisaatiota, jotka ovat joko täysin virtuaalisia tai ei-virtuaalisia. Virtuaalisen organisaation kahtena suurimpana osa-alueena Shekhar pitää etätyöskentelyä sekä etäopetusta tai verkossa oppimista. Virtuaaliorganisaatiot eivät ole riippuvaisia maantieteellisistä sijainneista ja sen työntekijät voivat toimia missä tahansa. Shekharin (2016, s. 36–37) mukaan virtuaaliorganisaatiot mahdollistavat saumattoman vuorovaikutuksen teknologian avulla tavalla, joka imitoi perinteisten organisaatioiden kasvokkaista vuorovaikutusta.

Tänä päivänä on niin monia eri mahdollisuuksia työntekoon tai opintoihin liittyen, että niistä itselle sopivimman voikin usein valita. Siinä missä aiemmin fyysinen läsnäolo työpaikalla tai koulussa oli ehdotonta, toimistot ja luokkahuoneet voivat nykypäivänä olla omassa kodissa. Organisaatiosta riippuen tarjotut mahdollisuudet eriävät toisistaan. Osa työpaikoista mahdollistaa täys- tai osa-aikaisen etätyön, osassa se on edelleen mahdotonta. Peruskoulun soveltuvuus etäopetukseen on kiisteltyä, mutta esimerkiksi korkeakoulut toteuttavat niin sanottua lähi- ja etäopetusta yhdistävää hybridimallia tuottoisin seurauksin (Vuorio ja muut, 2020).

2.2 Monimuoto-opetuksesta etäopetukseen

Erilaiset opetusmuodot mahdollistavat erilaista viestintää ja vuorovaikutusta. Esimerkiksi de Pablo ja muut (Borrajo & muut, 2011, s. 107–108) jaottelevat opetustavat neljään kategoriaan; luokkahuoneessa tapahtuvaan opetukseen, etäopetukseen, monimuotoiseen opetukseen ja itseohjautuvaan oppimiseen. Monimuotoinen opetus on hybridimuoto, jossa yhdistetään sekä luokassa että etänä tapahtuvaa opetusta. Itseohjautuvalla oppimisella de Pablo ja muut tarkoittavat ilman ohjaajan läsnäoloa tai tukea tapahtuvaa itseopiskelua. Vaikka totaaliseen etäopetukseen siirtyminen oli pakon sanelemaa, Vaasan yliopistolla oli ennen koronaviruspandemiaa monipuolinen tarjonta eri opetusmuotoja. Näihin lukeutuu esimerkiksi lähiopetus, johon sisältyy luentokurssit sekä harjoitusryhmät, etäopetus, verkko-opetus, itseopiskelu, ohjattu opiskelu sekä monimuoto-opiskelu. Kurssikohtaisesti ja ohjaajasta riippuen Vaasan yliopistossa on siis aiemminkin ollut mahdollista osallistua kurssille etänä.

Saarisen (2002, s. 63) mukaan suunnitellun etäopetuksen lähtökohtana on sen riippumattomuus ajasta ja paikasta. Kaplan ja Haenlein (2016, s. 443) määrittelevät etäopetuksen kaikenkattuisena opetuksen tarjoamisena opiskelijoille, jotka ovat jonkin etäisyyden päässä toisistaan ja jossa pedagoginen materiaali on oppilaitoksen suunnittelema ja valmistama. Etäisyydellä tarkoitetaan siis sitä, etteivät opiskelijat ole fyysisesti läsnä samassa tilassa.

Siinä missä organisaation virtuaalisuutta voidaan jakaa pysyvästi tai väliaikaisesti virtuaaliseen myös etäopetus voi olla projektimaista, pysyvää tai poikkeuksesta johtuvaa (Shekhar, 2016, s. 38). Koronaviruspandemia voidaan luokitella biologiseksi kriisiksi tai yhteiskunnalliseksi siviilikriisiksi, joka aiheutti kansainvälisen hätätilan (Huhtala & Hakala, 2007, s. 16; Lerbinger, 2012, s. 111–114). Educausen vuonna 2020 teettämä raportti esittelee koronaviruspandemian johdosta seuranneen uudenlaisen opetustilanteen termin: hätätilanteesta johtuvan etäopetuksen (Hodges & muut, 2020). Hätätilanteesta johtuvan etäopetuksen myötä Vaasan yliopistosta tuli tilapäisesti täysin virtuaalinen organisaatio.

Koska koronaviruspandemiasta johtuva etäopetukseen siirtyminen oli niin äkillistä, ei siihen ehditty valmistautua samalla tavoin kuin jos kurssi olisi alun perinkin suunniteltu toteutettavaksi täysin etänä tai verkossa (Hodges & muut, 2020; Manfuso, 2020). Allyn (2011, s. 36) mukaan normaalitilanteessa etäopetus ei ole poikkeustilanne vaan se on suunniteltu ja valittu tarkoituksellisesti pääasialliseksi opetustavaksi. Etäopetuksen on tarkoitettu olevan pitkäaikainen ratkaisu ja se perustuu opiskelijan vapaaehtoiseen valintaan. Tällöin esimerkiksi kaikki tarvittavat materiaalit ja aineistot on suunniteltu olevan tarjolla myös verkossa. Hätätilanteesta johtuvassa etäopetuksessa lähiopetus muutetaan etäopetuksesi lähes sellaisenaan (Hodges & muut, 2020; Saarinen 2002, s. 64).

2.3 Etäviestinnän alustat

Alati muuttuva teknologia mahdollistaa sen, ettei kommunikaation tarvitse tapahtua ainoastaan kasvotusten tai samassa tilassa ja valtaosa viestinnästä tapahtuukin mobiililaitteilla (Balbi & John, 2015, s. 43; Cantoni & Danowski, 2015, s. 4; Oppegaard, 2015, s. 21–22). Lähiopetuksessa ei vaadita mobiililaitteiden käyttöä, mutta etäopetuksessa sekä etäopiskelussa niitä ilman ei pärjää. Etäviestintä on riippuvaista ennen kaikkea teknologiasta. Etäviestintä niin etätyöskentelyn kuin etäopiskelun ohella tapahtuukin usein informaatio- ja viestintäteknologiaa hyödyntämällä (Daniels & muut, 2001, s. 1151, 1153; Mahler, 2012, s. 407).

2.3.1 Sähköisen viestinnän välineet ja alustat

Digitaalinen informaatio- ja viestintäteknologia mahdollistaa etänä tapahtuvan viestinnän (Oppegaard, 2015, s. 21–22). Unwinin (2015, s. 194–195) mukaan informaatio- ja viestintäteknologian välineisiin lukeutuu esimerkiksi tietokoneet, puhelimet, tabletit sekä televisio. Sähköiset välineet puolestaan tarjoavat puitteet eri alustoille, joissa viestintä tapahtuu.

Etäviestinnän voidaan katsoa tapahtuvan monen eri tahon välillä. Balbin ja Johnin (2015, s. 36–37) mukaan etäviestintä voidaan tyypillisesti jakaa yksisuuntaiseen viestintään tai kaksisuuntaiseen viestintään. Yksisuuntaista viestintää on esimerkiksi tiedotteet, joiden tehtävänä on informoida eri aiheista. Kaksisuuntainen viestintä on vuorovaikutusta kahden tai useamman ihmisen välillä. Teknologisen alustan valinta ja käyttö saattaa riippua siitä, minkä tyyppisestä etäviestinnästä on kyse. Esimerkiksi yliopistokontekstissa sähköposti toimii mainiosti viestintään, joka ei välttämättä vaadi välitöntä tai reaaliaikaista vastausta. Viestintä- ja yhteistyöalustat, kuten Zoom, Teams ja Skype mahdollistavat kaksisuuntaisen, reaaliaikaisen viestinnän niin opetuksessa kuin sen ulkopuolellakin.

Etäviestintää on esimerkiksi organisaation jäsenten viestintä organisaatioon liittyen tai se voi olla vapaa-ajalla tapahtuvaa organisaation ulkopuolisista asioista viestimistä. Sosiaalisen verkostoitumisen sivustot kuten Facebook ja LinkedIn toimivat sekä organisaatioon liittyvään että henkilökohtaisen etäviestinnän alustoina (Porter, 2015, s. 161). Nykypäivän tyypillisiä etäviestinnän alustoja sähköpostin rinnalla ovat blogit ja mikroblogit, wikit, sosiaalisen median sivustot sekä medianjakosivustot (Gretzel, 2015, s. 184). Sosiaalisen median alustoihin lukeutuvat esimerkiksi WhatsApp, Instagram ja Snapchat ja medianjakosivustoihin puolestaan sisältyy muun muassa Flickr ja YouTube. Nämä sosiaalisen median kaltaiset uudet viestimisalustat eivät ole korvanneet sähköpostia vaan muokanneet tapoja, joilla kommunikoidaan (de Freitas & Conole, 2010, s. 17).

2.3.2 Sähköinen oppimisympäristö

Etäopetuksessa pääasiallinen vuorovaikutus ja viestintä tapahtuu sähköisessä oppimisympäristössä. Myhill ja muut (2011, s. 244–246) esittävät, että etäopetuksessa käytettävät ensisijaiset tekniikat ja uudet käytännöt jakautuvat yhteen kolmesta toiminnasta: verkkopohjaiseen oppimiseen, synkroniseen oppimiseen ja virtuaalitodellisuuteen. Käytännössä tämä tarkoittaa sähköistä oppimisympäristöä sekä oppimisen hallintaympäristöä. Sähköinen oppimisympäristö käsittää työkaluja, joihin sisältyy joukko ominaisuuksia, joiden avulla ohjaajat voivat esimerkiksi tarjota kurssimateriaalia saataville. (Myhill ja

muut 2011, s. 244–246) Tähän sisältyy muun muassa Office 365 -palvelu, jonka Word- ja PowerPoint-ohjelma mahdollistavat tiedon tuottamisen, jakamisen ja esittämisen sekä asiakirjojen ja esitysten lataamisen useissa muodoissa.

Myhill ja muut, (2011, s. 244–246) tarkentavat, että verkkopohjaiset oppimistyökalut voidaan erottaa osittain niiden esiintymis- tai käytettävyyssajan perusteella. Ne ovat toisin sanoen joko synkronisia eli reaaliaikaisia tai asynkronisia, eli ei-reaaliaikaisia. Reaaliaikaiset työkalut, kuten Microsoft Teamsin tai Google Meetin kaltaiset verkkoneuvotte-luohjelmat, mahdollistavat etäopetuksen, jossa opiskelijat ja opettajat näkevät ja kuulevat toisensa videon välityksellä (Vuorio ja muut, 2020, s. 14).

Asynkronisiin työkaluihin sisältyy palveluja, kuten sähköposti, sähköiset ilmoitustaulut, keskustelupalstat ja sisällönhallintajärjestelmät, joiden käytön sujuvuus ei ole riippuvainen reaaliaikaisesta käytöstä (Ally, 2011, s. 17). Esimerkiksi opetusala Moodle on sähköinen oppimisympäristö, joka luo puitteet ei-reaaliaikaiselle opetukselle (Vuorio ja muut, 2020, s. 14). Myhillin ja muiden (2011, s. 244–246) mukaan asynkroniset oppimistyökalut ovat sellaisia, joissa ohjaaja tai oppimateriaalin julkaisija ei ole reaaliaikaisessa vuorovaikutuksessa opiskelijan kanssa. Asynkronisessa verkko-oppimisessa opiskelijat voivat siis käyttää opetus- tai verkkomateriaalia milloin tahansa (Ally, 2011, s. 17). Näihin sisältyy sähköpostin lisäksi erilaiset verkkosivustot, joille on linkitetty esityksiä tai asiakirjoja.

Useimmat sähköiset oppimisjärjestelmät sisältävät työkaluja, jotka mahdollistavat esimerkiksi opiskelijoiden tehtäväpalautukset, vuorovaikutteiset aktiviteetit sekä itsearviointiharjoitukset. Osa näistä sisältää myös palautuslaatikon, jonne opiskelija palauttaa tehtävän ja ohjaaja antaa palautetta henkilökohtaisesti. (Caplan & Graham, 2011, s. 248) Myhillin ja muiden (2011, s. 244–246) mukaan sähköiset oppimistyökalut sisältävät usein ominaisuuksia, jotka ensinnäkin mahdollistavat sisältömateriaalin julkaisun, mutta myös helpottavat kurssisisällön ja opiskelijoiden tehtäväpalautusten toimittamista useissa muodoissa. Lisäksi ne helpottavat opiskelijoiden arviointitoimia tarjoamalla kattavia

arviointityökaluja. Esimerkiksi sähköistä oppimishallintojärjestelmää Wilmaa käytetään pääasiallisesti tiedottamiseen ja viestittämiseen sekä opetuksen arviointiin (Visma, 2020).

Oppimisen hallintajärjestelmät tarjoavatkin mahdollisuuden jakaa kurssisisältöä, kurssi-tehtäviä sekä tiedotteita (Karadeniz, 2011, s. 186). Caplanin & Grahamin (2010, s. 248) mukaan sähköisen oppimisympäristön työkalut mahdollistavat usein oppimateriaalin jakamisen ohella keskustelualueen sekä opiskelijan ja ohjaajan väliseen, että opiskelijoiden keskinäiseen viestittelyyn. De Freitas & Conole (2010, s. 17) esittelevät sähköisten työkalujen käytössä tapahtuneen muutoksen, joka korostaa uusien teknisten sovellusten sekä ohjelmistotyökalujen osallistavuutta ja vuorovaikutuksellisuutta. Muutos osoittaa siirtymisen yksilöllisestä, omien dokumenttien itsenäisestä työstämisestä enemmän kollektiiviseen toimintaan. Esimerkiksi Wordin rinnalle on noussut Google Docs, joka mahdollistaa tiedostojen yhteiskäytön ja -muokkauksen. PowerPointin sijaan esitysten tekemiseen ja jakamiseen voidaan käyttää esimerkiksi Slidesharea.

3 Etäopintojen vuorovaikutussuhteet

Esimerkiksi Saarinen (2002, s. 64) korostaa, että etäopetus on nimenomaan kaksisuuntaista viestintää, joka voi tapahtua opiskelijan ja materiaalin kesken, opiskelijan ja ohjaajan kesken sekä opiskelijoiden kesken. Perinteisessä opetustilanteessa tärkeimmiksi vuorovaikutuksiksi painotetaan opiskelijoiden keskinäisiä sekä opiskelijoiden ja opettajan välisiä vuorovaikutustilanteita (Bonta, 2013, s. 47).

Tässä luvussa tarkastellaan, millaisia vuorovaikutussuhteita etäopetuksessa syntyy; missä ne tapahtuvat ja kenen välillä. Käytän yläkäsitteinä Mooren (1989) jaottelua kolmesta perinteisen opetustilanteen vuorovaikutustyyppistä. Perinteisellä opetustilanteella tarkoitan tässä tutkimuksessa fyysisessä ympäristössä, eli luokkatilassa tapahtuvaa opetusta. Tarkastelussa on vuorovaikutus sekä opetustilanteessa että sen ulkopuolella.

3.1 Opiskelijan suhde sisältöön

Opiskelijan suhde sisältöön viittaa opiskelijan vuorovaikutussuhteeseen opetusmateriaalin ja opetukseen käytettävien välineiden kanssa. Opetustilanteeseen liittyviä eri vuorovaikutustyyppisiä onkin tutkittu runsaasti. Mooren (1989) näkemystä on laajennettu useamman tutkijan toimesta sitä mukaa, kun erilaiset oppimistavat yleistyvät. Yleisimmän konsensuksen mukaan opetuksen tai etäopetuksen vuorovaikutus kohdistuu joko ihmisiin tai asioihin. Esimerkiksi Saarinen (2002) on soveltanut Mooren (1989) alkupeleistä perinteisen opetuksen vuorovaikutustoimintaa etäopetukseen.

Siinä missä Moore (1989) esittää opiskelijan ja materiaalin välisen vuorovaikutussuhteen kohdistuvan ainoastaan oppimateriaaliin, esimerkiksi Anderson (2011) ja Cogburn (2005) laajentavat sen käsittävän kaikkea materiaaliin ja sen sijaintiin liittyvää. Cogburn erittelee myös asioihin kohdistuvan vuorovaikutuksen edelleen joko apuvälineisiin tai tiloihin kuuluviksi. Apuvälineillä Cogburn tarkoittaa esimerkiksi erilaisia oppimateriaaleja, dokumentteja ja artikkeleita. Tilat puolestaan ovat niitä sijainteja ja paikkoja, joissa

apuvälineet ovat saatavilla. Näihin lukeutuu esimerkiksi kirjastot. Tässä tutkimuksessa apuvälineisiin sisältyy myös erilaiset teknologiat ja laitteet, joiden avulla materiaalit ovat saatavilla.

3.1.1 Materiaalin ja apuvälineiden saatavuus

Ekonoja (2014, s. 58–59) esittää opetuksessa käytettävän tavanomaisesti kolmea eri oppimateriaalityyppiä, joita ovat perinteinen oppikirja, hybridimedia sekä sähköinen oppimateriaali. Sähköinen oppimateriaali kattaa Ekonojan mukaan kaiken verkkomuodossa olevan aineiston, kuten e-kirjat sekä artikkelit. Hybridimedia sen sijaan yhdistää perinteisen oppikirjan interaktiiviseen digitaaliseen multimediamateriaaliin tai videomateriaaliin (Opetushallitus 2011, s. 19).

Etäopetus ei kuitenkaan automaattisesti poissulje perinteisten oppikirjojen käyttöä oppimateriaalina, vaan kurssimateriaalit saattavat edelleen sisältää fyysisiä aineistoja. Vaikka verkkoaineiston käyttö on yleistynyt, eivät kaikki perinteisessä kirjamuodossa olevat aineistot ole saatavilla elektronisina.

Etäopetuksessa vaaditaan oppimateriaalin lisäksi tiettyjen työvälineiden käyttöä, joilla halutaan paitsi suorittaa tehtäviä, mutta myös maksimoida oppimissuorituksen laatua (Gregory & Bannister-Tyrrell, 2017). Vaasan yliopisto (2021b) ohjeistaa sivuillaan etäohjauksen osallistumisen yhteydessä seuraavasti: ”Kun osallistut etäohjaukseen, varmista, että sinulla on käytössä häiriötön tila, mielellään erilliset kuulokkeet ja mikrofoni sekä web-kamera.”

Etäopiskelun tärkein apuväline onkin tietokone. Siitä huolimatta, että sen käyttöä vaaditaan, ei jokaisella opiskelijalla kuitenkaan ole omaa tietokonetta. Koronapandemian myötä onkin noussut esiin puutteita opiskelijoiden valmiuksissa etäopiskeluun, etenkin työvälineitä koskien (Grönholm, 2020; Tuuva-Hongisto, 2020). Maksuttomassa perusopetuksessa ei voida vaatia oman tietokoneen käyttöä ja opetushallituksen mukaan

koulujen tulee huolehtia siitä, että oppilailla on käytettävissä riittävästi teknistä laitteistoa etäopetuksen toteuttamiseen (Opetushallitus, 2021a; Vuorio & muut, 2020). Korkeakouluopetuksessa ei kuitenkaan erikseen mahdollisteta opiskelijoiden pääsyä tietokoneille opetustilanteiden ulkopuolella. Siksi korkeakoulujen omien tilojen sekä kirjastojen tietokoneet ovat opiskelijoille tärkeitä. Tilojen sulun myötä koneet eivät olleet enää opiskelijoiden saatavilla. Jos korkeakoulut eivät turvaa pakollisessa etäopiskelussa käytettäviä työvälineitä, on opiskelijoiden oltava siitä itse vastuussa. Esimerkiksi Kaikille kone -kampanja kerää sekä raha- että tietokonelahjoituksia opiskelijoille, joilla ei ole varaa ostaa omaa tietokonetta. Kaikille kone -kampanjan tavoitteena on varmistaa, ettei kukaan jää opinnoissaan jälkeen tietokoneen puutteen vuoksi (Kaikille kone, 2021).

3.1.2 Tiloihin kohdistuva vuorovaikutus

Cogburn (2005) esittää opiskelijan vuorovaikutuksen kohdistuvan apuvälineiden lisäksi myös tiloihin. Tila on fyysinen ympäristö opiskelulle. Tilat ylipäätään mahdollistavat, missä opitaan tai opiskellaan, oli kyseessä sitten luokkahuone, luentosali tai itseopiskelutila. Kaikilla ei ole mahdollisuuksia opiskella kotona, joten esimerkiksi kirjastoja käytetään paljon opiskelutilana.

Tilat myös mahdollistavat apuvälineiden käytön. Oppimateriaalina käytetyt kirjat, fyysiset painokset tai e-kirjat, ovat usein saatavilla kirjastoissa. Useimmissa kirjastoissa on myös asiakkaiden käytössä olevia tietokoneita, jotka mahdollistavat opiskelun, vaikka itse ei omistaisikaan konetta. Riippuen opiskeltavasta alasta, opiskelijat saattavat tarvita laitteistoa, jota ei ole saatavilla yksityiskäyttöön. Esimerkiksi laboratoriolaitteita saattaa olla käytettävissä ainoastaan laboratorioissa. Siksi opiskelijoille voi olla tärkeää päästä tiloihin fyysisesti paikalle.

Tyypillisesti opiskeluun käytetyt tilat tarjoavat paljon muutakin, kuin vain kurssikirjoja tai laitteistoa. Esimerkiksi Vaasan yliopiston kampusalueen tai kirjaston tiloja ei käytetä

ainoastaan opiskeluun liittyen, vaan ne myös tarjoavat tilat muiden ihmisten tapaamisiin ja tutustumisiin.

3.2 Opiskelijan ja ohjaajan välinen vuorovaikutus

Moore (1989) määrittelee opetustilanteen tärkeimmäksi vuorovaikutukseksi opiskelijan ja opettajan eli ohjaajan välisen. Tässä tutkimuksessa opiskelijan ja ohjaajan välisellä vuorovaikutuksella ei tarkoiteta ainoastaan esimerkiksi kurssiopettajaa, vaan opiskelijan vuorovaikutusta kenen tahansa organisaatiossa olevan niin sanotun ylemmän tahon kanssa, joka ei ole toinen opiskelija. Näihin lukeutuu nimenomaan Vaasan yliopistossa henkilökunnan jäsenet, omaohjaajat, yliopiston yhteys- ja tukihenkilöt, ylioppilaskunnan tai YTHS:n eli ylioppilaiden terveydenhuoltosäätien edustaja, ylioppilaskunnan häirintäyhdyshenkilö sekä opintopsykologi.

3.2.1 Opiskelijan ohjaaminen

Ohjaaja laatii puitteet opiskelulle. Opetustilanteessa opettaja on pääasiallisesti se, joka luo ja ylläpitää keskustelua (Anderson, 2011, s. 350). Bontan (2013, s. 52–54) mukaan vuorovaikutus opettajan ja oppilaan välillä sisältää lähinnä tiedotusta ja ohjeistusta. Mooren (1989) mukaan opettaja tai ohjaaja pyrkii opetussisällön laatimisen jälkeen ylläpitämään opiskelijan motivaatiota ja kiinnostusta aihetta kohtaan. Moore esittää opiskelijan ohjaajaltaan saaman opetuksen ja palautteen olevan heidän välisen vuorovaikutuksensa arvokkaimmat piirteet.

Haythornthwaite ja muut (2006) toteavat tutkimuksessaan, että opiskelijat kokevat monipuolisten kommunikaatiotapojen olevan tärkeää vuorovaikutuksessa ohjaajien kanssa. He listaavat monipuolisten kommunikaatiotapojen olevan yhdistelmä julkisia ja yksityisiä keskusteluita, jotka tapahtuvat sekä synkronisesti että asynkronisesti ja kasvokkain sekä teknologian välityksellä. Opiskelijoiden ja ohjaajien välinen vuorovaikutus tapahtuu

esimerkiksi sähköpostin tai sähköisen oppimisympäristön avulla (Vuorio ja muut, 2020, s. 14).

3.2.2 Ohjaaja opiskelijan tukijana

Tardyn (1985) sosiaalisen tuen teoriaan perustuva näkemys esittää neljä tukemisen tapaa: informaationaalinen tukeminen, emotionaalinen tukeminen, arvioiva tukeminen sekä instrumentaalinen tukeminen. Opettajan informaationaalinen eli tiedollinen tuki on ohjeistusta ja tiedottamista, joka liittyy usein, mutta ei pelkästään, opetukseen. Arvioiva tukeminen auttaa opiskelijaa itsearviointissa ja siihen mielletään palautteen antaminen. Emotionaalinen tuki on muun muassa empatian osoittamista, ymmärrystä ja kannustusta. Instrumentaalinen tuki on usein rahallista, mutta tässä tutkimuksessa instrumentaalista tukea ei sisällytetä annettujen tuen muotoihin.

Opettajan antaman tuen voidaan siis katsoa olevan suoranaisesti opintoihin liittyvää, sen ulkopuolelle ulottuvaa tai emotionaalista (Bonta, 2013, s. 52–54). Miellän opintoihin liittyväksi tueksi tiedollisen ja arvioivan tuen. Näiden lisäksi samaan kategoriaan sisällytetään kaikki muu oppimiseen ja opiskeluun liittyvä tuki, kuten opintojen ohjauksen sekä suunnittelun apu.

3.3 Opiskelijoiden välinen vuorovaikutus

Opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta syntyy sekä oppimistilanteessa että sen ulkopuolella. Leen ja McLoughlinin (2010, s. 63) mukaan opiskelijat haluavat tuntea olevansa osa suurempaa yliopistoyhteisöä sen sijaan, että olisivat vain kurssille ilmoittautuneita ihmisiä tai tilastomerkinä. Monille kampuksen opiskelijoille kampusyhteisöön osallistuminen on olennainen osa heidän sosiaalista elämäänsä ja sillä on tärkeä rooli heidän henkilökohtaisessa ja akateemisessa kehityksessään.

3.3.1 Yhteisöllisyys ja vertaistuki

McMillan ja Chavis (1986, s. 9) määrittelevät yhteisöllisyyden tarkoittavan yhteisön jäsenten tuntemaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. McMillan ja Chavis tarkentavat yhteisöllisyyden olevan uskoa siitä, että sitoutumalla olemaan yhdessä, jäsenten tarpeet täytetään. Yksinkertaisuudessaan yhteisöllisyydellä tarkoitetaan vuorovaikutusta, joka tapahtuu yhteisiä intressejä omaavien ihmisten välillä (Pessi & Seppänen 2011, s. 292). Perinteisesti yhteisöön kuulutaan joko statuksen eli syntyperän tai sopimuksen perusteella. Työ- ja opiskelijayhteisöt voidaan katsoa sopimuksen perusteella yhteisöön kuulumiseksi (Lehtonen, 1999, s. 33–34). Pessin ja Seppäsen (2011, s. 288) mukaan yhteisöllisyys on yhteisöjen sisällä tapahtuvaa tukea, joka voidaan nähdä hyvinvoinnin parantamisen keinona. Tässä tutkimuksessa vertaistuellä tarkoitetaan pääasiallisesti yhteisten kokemusten jakamista ja niistä keskustelemista.

Yhteisöllisyyden on tutkitusti todettu vähentävän yksinäisyyttä ja syrjäytymisen vaaraa (ks. Opetushallitus, 2021b; Saksola, 2019). Se, että on osa jotain organisaatiota, ei automaattisesti tarkoita sitä, että kuuluu yhteisöön. Yhteisöllisyys edellyttää aktiivista yhteenkuuluvuuden etsintää ja kommunikaation ylläpitoa (Pessi & Seppänen, 2011, s. 294–295). Organisaatiot, kuten yliopistot, voivat edistää yhteisöllistämistä esimerkiksi järjestämällä opiskelijoille suunnattuja yhteisiä tilaisuuksia ja tapahtumia, joissa samaan organisaatioon kuuluvat ihmiset pääsevät tutustumaan ja tapaamaan toisiaan.

Opiskelijoiden välinen vuorovaikutus onkin tärkeää yhteisöllisyyden muodostumisessa ja se vaatii erityisesti etäopetuksessa omat ratkaisunsa (Minchi & muut, 2012, s. 306). Etäopetuksessa yhteisöllisyyden muodostumisen kannalta on otettava huomioon se, tapahtuuko etäopetus asynkronisena vai synkronisena. Asynkronisessa eli eriaikaisessa etäopetuksessa on usein kyseessä verkkomateriaali, johon opiskelija voi tutustua omassa aikataulussaan silloin kun haluaa. Tällöin itse opetustilanteessa ei synny vuorovaikutuksen mahdollisuutta, sillä kaikki opiskelevat itsenäisesti. Asynkronisen etäopetuksen yhteisöllisyyden ja vertaissuhteiden muodostuminen nojaa opetustilanteen ulkopuoliseen vuorovaikutukseen (Gillett-Swan, 2017).

Synkroninen eli samanaikainen etäopetus on usein kollektiivista etäopetusta, missä opiskelijat ovat yhtä aikaa paikalla esimerkiksi samalla Zoom-luennolla. Portimojärven ja Donnellyn (2006, s. 31–32) mukaan etäopetuksen samanaikainen toteutus rakentaa vertaissuhteita luomalla yhteisöllisyyden tunnetta sekä luokkahuonemaista yhtenäisyyttä.

Miten vertaissuhteita sitten pääsee syntymään tilanteessa, jossa tapaaminen ei ole vaihtoehto? Pessin ja Seppäsen (2011, s. 293) mukaan internetin tarjoamat puitteet mahdollistavat yhteisöllisyyden synnyn ja ylläpidon fyysisestä läsnäolosta riippumatta. Vertaistuen saanti ja anti ei siis vaadi fyysistä läsnäoloa, vaan onnistuu esimerkiksi puhelimitse. Organisaation, eli tässä tutkimuksessa yliopiston, toiminnan ulkopuolella opiskelijat voivat myös tutustua sosiaalisen median, kuten Facebookin tai Instagramin välityksellä.

Opiskelijoiden välisen keskinäisen vertaisvuorovaikutuksen on todettu lisäävän yhteistyötä, rakentavaa keskustelua ja palautetta sekä oppimisyhteisöjä (Minchi & muut, 2012, s. 308). Opiskelijoiden keskenään saamaa ja antamaa vertaistukea ei siis synny ainoastaan opetustilanteissa vaan niiden ulkopuolellakin. Tyypillisimpinä vertaistuen muotoina pidetään sosiaalista sitoutumista eli yhteisistä kokemuksista keskustelua, neuvojen antamista, fyysistä läsnäoloa ja kuuntelemista (Cowie & Wallace, 2000, s. 14–17; McMillan & Chavis, 1986, s. 7, 9).

3.3.2 Vertaisoppiminen ja sen merkitys

Opiskelijoiden väliset vuorovaikutussuhteet tapahtuvat opetustilanteessa usein vertaisoppimisen yhteydessä (Minchi & muut, 2012, s. 308). Vertaisoppiminen viittaa opettamiseen tai oppimiseen, jossa opiskelijat oppivat yhdessä tai toisiltaan ilman ohjaajan välitöntä puuttumista (Quarstein & Peterson, 2001).

Vertaisoppimista esiintyy usein esimerkiksi ryhmätöiden teossa tai luennoilla. Vertaisoppimisen tärkeimpinä piirteinä pidetään usein oppimistilanteessa syntyvää keskustelua sekä vertaispalautteen saamista ja antamista. Quarstein ja Peterson (2001) esittävät

vertaisoppimisella olevan laajasti oppimista edistäviä hyötyjä, kuten kannustavamman ilmapiirin eli yhteisöllisyyden lisääntyminen sekä opiskelun aiheuttaman stressin ja ahdistuksen väheneminen. Heidän mukaansa oppimistilanteessa muiden opiskelijoiden kanssa käydyt keskustelut auttavat tarkastelemaan käsiteltävää aihetta syvemmin sekä eri näkökulmista. Vertaisoppimisen on myös todettu kohentavan akateemisia suorituksia (Paul & muut, 2018).

4 Vaasan yliopiston opiskelijoiden pandemianaikaisia kokemuksia etäopiskelusta, viestinnästä ja yhteisöllisyydestä

Tässä luvussa käydään läpi Vaasan yliopiston opiskelijoille osoitetulla kyselylomakkeella saatuja tutkimustuloksia. Kysely koostui sekä monivalintakysymyksistä että avoimista kysymyksistä. Monivalintakysymykset sisälsivät joko valmiiksi annettuja vastausvaihtoehtoja tai Likert-asteikkoa (ei lainkaan-harvoin-joskus-usein-aina) hyödyntävän spektrin. Jokainen valmiit vastausvaihtoehdot käsittävä kysymys sisälsi myös vaihtoehdon ”muu”, jonka valitsemalla opiskelijoilla oli tilaisuus ilmaista jokin muu kuin jo esitetty vaihtoehto. Monivalintakysymyksissä on voinut valita useamman vastausvaihtoehdon, Likert-asteikkoa käyttävissä vain yhden.

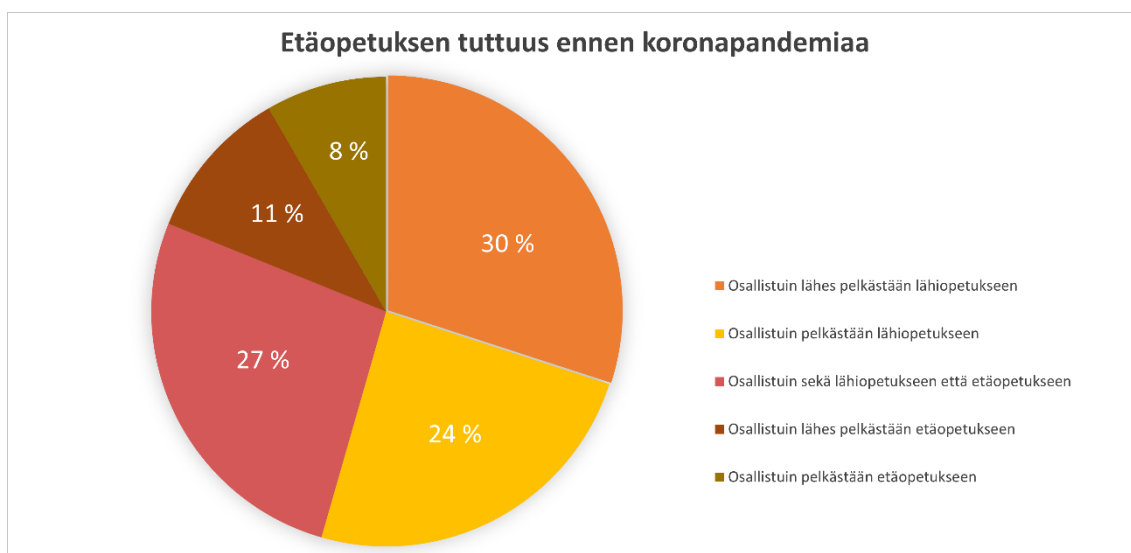
Monivalintakysymysten tulokset esitetään kaavioina. Tuloksia ei esitetä suuruusjärjestyksessä, vaan siinä järjestyksessä, missä vastausvaihtoehdot olivat kyselylomakkeessa. Avointen kysymysten tulokset esitetään taulukossa. Monivalintakysymykset kartoittavat taustaa ja luovat yleiskäsityksen tilanteesta. Avointen kysymysten tulokset ovat niitä edelleen tarkentavia. Tuloksista on osoitettavissa jonkin verran ristiriitaisuutta. Tätä selittää vastanneiden yksilölliset kokemukset johtuen esimerkiksi osallistumisesta eri kursseille.

4.1 Vastaaajien taustaa ja etäopiskelun tuttuus

Kyselyyn vastasi yhteensä 180 eri opintovaiheissa sekä koulutusohjelmissä olevaa Vaasan yliopiston opiskelijaa. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista ja täysin anonymia. Kyselyn alussa selvitettiin vastaaajien opintojen tilanne, akateeminen yksikkö sekä koulutusohjelma. Kaikista vastanneista 50 prosenttia on täyspäiväisesti opiskelijoita ja 50 prosenttia tekee töitä opintojensa ohella.

Kyselyyn vastasi yhteensä 98 maisteriopiskelijaa ja 58 kandidaattiopiskelijaa. Vastanneista 24 oli ensimmäisen vuoden opiskelijoita, eli fukseja, summaten näin ollen kandidaattiopiskelijoiden määräksi yhteensä 82. Vastaajista 55 oli johtamisen yksiköstä, 53 markkinoinnin ja viestinnän yksiköstä, 45 tekniikan ja innovaatiojohtamisen yksiköstä sekä loput 27 olivat laskentatoimen ja rahoituksen yksiköstä.

Taustoittavissa kysymyksissä kartoitettiin myös minkä verran vastaajat olivat osallistuneet etä- tai lähiopetukseen ennen pandemiaa (ks. kuvio 1). Vastanneista 24 prosenttia oli osallistunut ainoastaan lähiopetukseen. Vastaavasti ainoastaan etäopetukseen oli osallistunut 8 prosenttia. Loput 68 prosenttia olivat osallistuneet sekä lähi- että etäopetukseen. Lähtökohtaisesti etäopetus oli näin ollen tuttua valtaosalle vastanneista.

Kuvio 1. Etäopetuksen tuttuus ennen koronapandemiaa.

4.2 Tiloihin, laitteistoon ja materiaaliin kohdistuva vuorovaikutus

Erilaiset opetukseen ja opiskeluun soveltuvat tilat, laitteet sekä materiaalit mahdollistavat opintojen etenemisen. Seuraavissa alaluvuissa käydään läpi, millainen vuorovaikutussuhde Vaasan yliopiston opiskelijoilla on opintoihin liitettävään laitteistoon ja tiloihin.

4.2.1 Tilojen ja laitteiston käyttö

Aluksi selvitetään mihin tarkoitukseen opiskelijat käyttävät yliopiston ja tiedekirjasto Tritonian tiloja opintojensa ulkopuolella (ks. kuvio 2). Kysymyksessä on esitetty valmiita vaihtoehtoja, joista opiskelijat saavat valita itselleen sopivimmat vaihtoehdot. Vaihtoehdoissa annettiin myös mahdollisuus ilmoittaa, jos opiskelija ei käytä yliopiston tai Tritonian tiloja opintojen ulkopuolella.

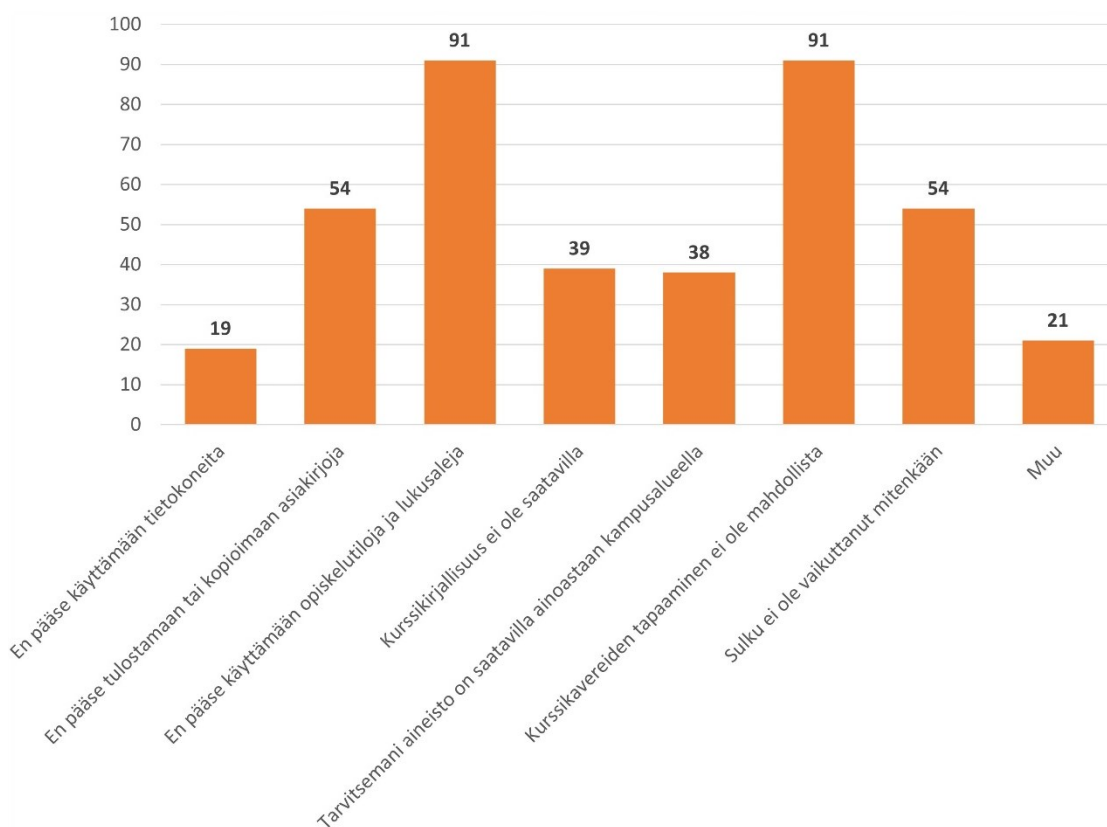

Kuvio 2. Yliopiston ja Tritonian tilojen käyttö opetustilanteiden ulkopuolella.

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 39 ei käy Tritoniassa opetustilanteiden ulkopuolella ja 48 vastanneista ei käytä yliopiston tiloja opetustilanteiden ulkopuolella. Vastausten perusteella opiskelijat käyttävät tiloja pääasiassa kurssikirjallisuuden etsimiseen ja itsenäiseen opiskeluun. Vastausvaihtoehto ”kurssikirjallisuuden etsiminen” valittiin yhteensä 101 kertaa. Vastanneista 40 kertoo käyttävänsä tietokoneita ja vastaavasti 82 ilmoittaa käyttävänsä tulostinta tai kopiokonetta.

Opiskeluun liittyen vastanneista 90 vastasi käyttävänsä yliopiston tai Tritonian tiloja itsenäiseen opiskeluun. Peräti 87 vastasi hyödyntävänsä tiloja ryhmätöiden tekemiseen ja 79 muiden kanssa yhdessä opiskeluun. Vastaavasti 98 vastanneista kertoo tutustuvansa uusiin ihmisiin tai viettävänsä aikaa kavereidensa kanssa.

Seuraavaksi kyselyssä kartoitettiin konkreettisesti, miten Tritonian ja kampuksen sulku on vaikuttanut opiskeluun (ks. kuvio 3). Vastanneista 54 ei koe sulun vaikuttaneen mitenkään. Yhdessä ainoassa muu-vastauksessa oli ilmaistu sulun positiivinen vaikutus: enää ei tarvitse stressata parkkipaikan saatavuutta.

Kuvio 3. Yliopiston ja Tritonian tilojen sulun vaikutus.

Yhteensä 73 opiskelijaa vastaa sulun vaikuttaneen siten, etteivät he pääse käyttämään tietokoneita tai tulostamaan ja kopioimaan asiakirjoja. Verrattuna siihen, miten moni kuviossa 1. osoitti käyttävänsä kampuksissa tietokoneita tai tulostimia, heistä suurin

piirtein puolet vaikuttavat olevan jossain määrin kampuslaitteiston varassa. Muu-vaihtoehdossa mainitaan lisäksi, että kuluja syntyy enemmän, koska kirjaston verkon käytön sijasta on joutunut maksamaan kalliista internetyhteydestä omassa kodissa.

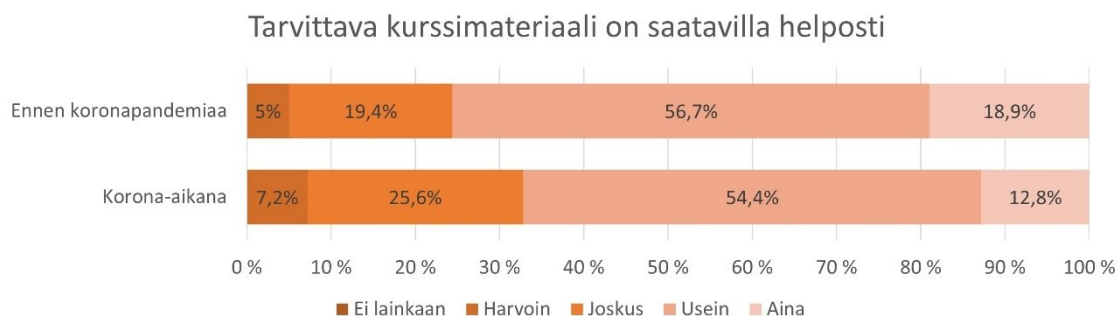
91 vastaajaa valitsi vastausvaihtoehdon, etteivät he pääse käyttämään opiskelutiloja ja lukusaleja. Saman verran vastanneista oli valinnut vaihtoehdon ”kavereiden tapaaminen ei ole mahdollista”. Muu-vastausvaihtoehdon valinneissa oli fuksiopiskelijoiden osalta lisätynä, etteivät he ole koskaan edes päässeet tutustumaan muihin opiskelijoihin tai kampuksen tiloihin, koska he ovat aloittaneet opintonsa pandemian aikana. Muutamassa vastauksessa myös korostettiin katumusta siitä, ettei ole ikinä päässyt kokemaan luentoa luentosalissa. Osalla opiskelijoista ei siis ole edes käsitystä siitä, millaisia mahdollisuuksia tilat voisivat heille tarjota. Muu-vastauksissa mainittiin myös, että osa vastanneista on opiskellut pääasiassa toisella paikkakunnalla, koska tilat olivat suljettuna. Osa myös tarkoittaa, että arkea on hankaloittanut se, ettei pääse kampusravintoloihin. Opiskelijalounaan edullinen hinta on helpottanut arjen menoerissä.

Loput vastausvaihtoehdot koskivat kurssikirjallisuutta. 39 opiskelijaa oli valinnut vaihtoehdon ”kurssikirjallisuus ei ole saatavilla” ja 38 vaihtoehdon ”tarvitsemani aineisto on saatavilla ainoastaan kampusalueella”. Muu-vastauksissa selitettiin, että osa kurssikirjallisuudesta löytyy ainoastaan fyysisinä kopioina, mikä on haitannut opiskelua.

4.2.2 Materiaalin ja laitteiston saatavuus

Etäopintojen edellytyksenä on siihen tarvittavien välineiden ja materiaalien saatavuus sekä käyttö. Siksi kyselyssä selvitettiin apuvälineiden saatavuutta ja niihin liittyviä ongelmia. Likert-asteikkoa käyttämällä kartoitetaan, minkä verran opiskelijat kokevat kurssimateriaalin olevan saatavilla sekä ennen koronapandemiaa että sen aikana. Avoimien vastausten avulla tarkennetaan, onko opiskelijoiden käyttämissä kurssimateriaaleissa ollut muutosta ennen ja jälkeen koronan.

Opiskelijoita pyydettiin miettimään kursseilla tarvitsemaansa oppimateriaaleja (e-aineistoja, kirjoja, verkkosivuja jne.) ja selvittämään asteikolla ei lainkaan-harvoin-joskus-usein-aina kuinka helposti tarvittava kurssimateriaali on saatavilla ennen koronapandemiaa ja sen aikana.

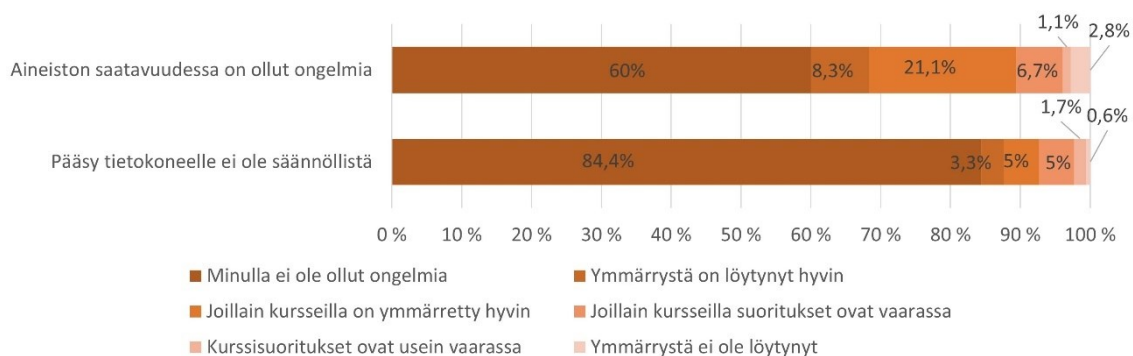

Kuvio 4. Kurssimateriaalin saatavuus.

Kuten edellä käsitellyn kysymyksen käsittelyn yhteydessä kävi jo ilmi, yhteensä 77 vastanneista koki tilojen sulun vaikuttaneen kurssikirjallisuuden saatavuuteen (ks. kuvio 3). Vastauksista ei kuitenkaan voida päätellä, että kurssimateriaalin saatavuudessa olisi ollut suuria haasteita. Valtaosa on sitä mieltä, että kurssikirjallisuutta on ollut hyvin saatavilla sekä ennen pandemiaa (75,6 prosenttia vastanneista) että sen aikana (67,2 prosenttia vastanneista).

Opiskelijoita pyydettiin miettimään lukuvuonna 2020–2021 käymiään etäkursseja. Kuinka joustavia opettajat ovat olleet, jos kursseilla tarvittavan aineiston saatavuudessa on ollut ongelmia tai ei ole pääsyä tietokoneelle? Jos opiskelijalla on säännöllinen pääsy koneelle, heitä pyydettiin valitsemaan "Minulla ei ole ollut ongelmia". Tulokset osoitetaan kuviossa 5.

Kuinka joustavia opettajat ovat olleet, jos kurssilla tarvittavan aineiston saatavuudessa on ollut ongelmia tai ei ole pääsyä tietokoneelle?

Kuvio 5. Apuvälineisiin liittyvät ongelmat.

Valtaosalla opiskelijoista ei ole ollut ongelmia aineiston saatavuudessa (60 prosenttia vastanneista) tai pääsystä tietokoneelle (84,4 prosenttia vastanneista). Näin digitaalisella aikakaudella ei voida kuitenkaan olettaa, että jokaisella olisi esimerkiksi omaa tietokonetta. Vastauksista käy ilmi, ettei kaikilla, yhteensä 15,6 prosentilla vastanneista, ole säännöllistä pääsyä tietokoneelle ja he voivat täten olla riippuvaisia kampusen laitteistosta.

Epäsäännöllinen pääsy tietokoneelle voi johtua esimerkiksi siitä, ettei opiskelija omista omaa tietokonetta tai hän jakaa sen käytön muiden kanssa. Vastaajista 8,3 prosenttia on vastannut ymmärrystä löytyneen tilanteeseen, mutta 0,6 prosenttia ilmaisee, ettei ymmärrystä ole löytynyt laisinkaan. Se, että säännöllistä pääsyä tietokoneelle ei ole on saattanut vaarantaa vastanneista yhteensä jopa 6,7 prosentilla kurssisuorituksen.

Kokonaisuudessaan 40 prosentilla vastaajista on ollut ongelmia aineiston saatavuuden kanssa. 27,8 prosenttia vastaajista kertoo, että aineiston saatavuuteen liittyvät ongelmat on joillain kursseilla ymmärretty hyvin, mutta joillain kursseilla kurssisuoritukset ovat saattaneet olla vaarassa. Valitettavasti yhteensä 3,9 prosenttia vastanneista ilmoittaa, että kurssisuoritukset ovat usein vaarassa tai opettajilta ei ole löytynyt ollenkaan ymmärrystä aineiston saatavuuteen liittyvien ongelmien takia.

4.2.3 Kurssimateriaaleissa tapahtunut muutos

Avoimella kysymyksellä selvitettiin, ovatko kurssimateriaalit muuttuneet etäopintojen myötä. Kaikki 180 vastausta on käyty läpi ja niistä on ensin eritelty, kuinka moni vastanneista kokee kurssimateriaalin muuttuneen ja kuinka moni ei. Tässä vaiheessa on myös kartoitettu, kuinka monella opiskelijalla ei ole ollut kokemuksia aiemmasta materiaalista. Kurssimateriaalissa tapahtunutta muutosta käydään läpi tarkemmin, ottaen huomioon, onko muutos ollut opiskelijoiden mukaan positiivista vai negatiivista. Taulukko 1. esittää onko kurssimateriaaleissa opiskelijoiden mukaan tapahtunut muutosta.

Taulukko 1. Kurssimateriaaleissa tapahtunut muutos.

Kurssimateriaalien muutos	Lukumäärä
Kyllä	131
Ei muutosta tai kokemuksia aiemmasta materiaalista	49

Vastaajista 24 fuksiopiskelijalla ei ole kokemusta aiemmasta kurssimateriaalista. Vastavasti yhteensä 25 vastanneista ei koe kurssimateriaaleissa tapahtuneen muutosta. Joillakin kursseilla on käytössä edelleen ainoastaan kirjallisuutta, joka on saatavilla vain rajoitetusti Tritoniassa tai muissa kirjastoissa. Vastausten mukaan oppikirjojen saatavuuteen ja hankintamahdollisuuksiin ei ole kiinnitetty riittävästi huomioita pandemia-aikana. Opiskelijat kritisoiivatkin sitä, ettei opetusmateriaalia ole välttämättä muokattu etäopintoihin soveltuvaksi. Häätätilanteesta johtuvassa etäopetuksessa lähiopetus muutetaan etäopetuksesi lähes sellaisenaan (Hodges & muut, 2020; Saarinen 2002, s. 64), mikä saattaa selittää materiaalin puutteellisuutta.

Yhteensä 131 opiskelijaa kertoo kurssimateriaalien muuttuneen. Vastauksissa selvennetään, miten oppimateriaali on entistä monipuolisempaa ja esimerkiksi verkkoaineiston määrä on kasvanut entisestään. Verkkoaineiston käytön kasvamisen myötä sekä tilanteeseen tottumisen jälkeen kurssien ohjaajat alkoivat käyttää aineistoja, jotka ovat saatavilla vaikka kirjastoon tai yliopiston verkkoon ei päässyt. E-kirjojen lisäksi on hyödynnetty entistä enemmän esimerkiksi verkkoartikkeleita tai videomateriaalia.

Yhdeksässä vastauksessa mainittiin, että vaikka muutosta on tapahtunut ja verkkoaineiston käyttö on kasvanut, kurssimateriaalien saatavuus tai laatu on ollut aiempaa huonompaa. Erityisesti lasku- ja ohjelmointiharjoitustehtävien ohjeiden heikentymistä kritisoidaan. Koska osa opetuksesta on korvattu kurssimateriaalin määrän kasvulla, opiskelusta on tehty paljon itsenäisempää eikä ohjeistusta anneta riittävästi.

E-kirjojen käyttö on kasvanut, mutta niitäkään ei ole riittävästi saatavilla. Välillä kaikki kopiot ovat samanaikaisesti käytössä, joten opiskelijat eivät pääse käyttämään niitä. Vaikka opiskelijoilla on entistä vähemmän tarvetta kurssikirjoille, joita on vain rajoitettu määrä, osa kurssimateriaalista on silti fyysisiä oppikirjoja, joita on lähes mahdoton saada kirjastoista Vaasan ulkopuolella.

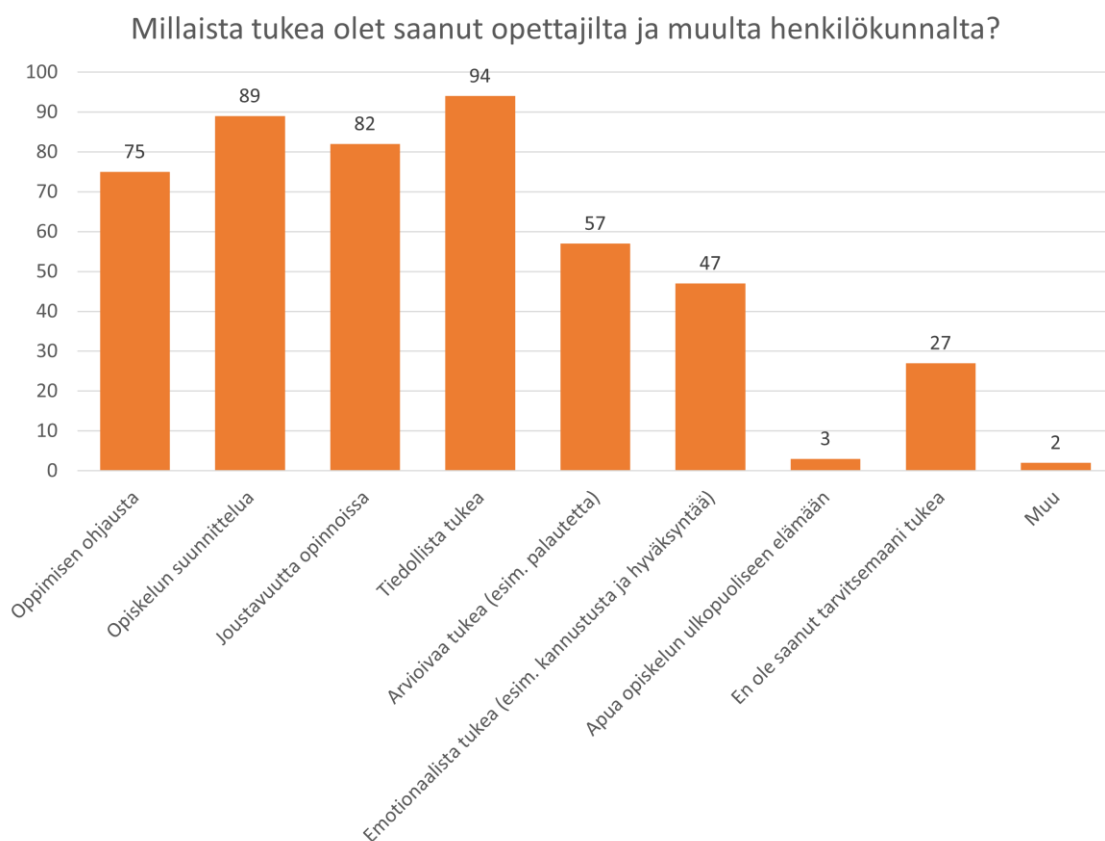
Vastaavasti yhteensä 25 vastauksessa mainittiin materiaalin laadun tai saatavuuden parantuneen kurssiaineistossa tapahtuneen muutoksen myötä. Verkkoaineistojen käyttö on lisääntynyt ja samalla myös opettajat ovat varmistaneet, että materiaalit ovat aina saatavilla kaikille. Aiemmin kurssikirjoja on saattanut olla saatavilla hyvin rajoitetusti tai ne ovat olleet maksumuurin takana. Pandemian aikana opettajat ovat esimerkiksi jakanee omaa tutkimustyötään sekä tieteellisiä julkaisuja suoraan opiskelijoille. Kurssimateriaalin muutosten koetaan helpottaneen opintoja.

4.3 Vuorovaikutus ja tuki yliopiston henkilökunnan taholta

Tässä alaluvussa käsitellään Vaasan yliopiston opiskelijoiden ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta sekä millaisena opiskelijat ovat kokeneet pandemianaikaisen vuorovaikutuksen. Vuorovaikutusta on selvitetty sekä taustatietoa antavilla monivalintakysymyksillä että tarkentavilla avoimilla kysymyksillä.

4.3.1 Opiskelijoiden opettajilta ja muulta henkilökunnalta saama tuki

Monivalintakysymyksen avulla selvitettiin, millaista tukea opiskelijat saavat opettajilta ja muulta henkilökunnalta (ks. kuvio 6). Vastausvaihtoehtojen laadinnan pohjana on käytetty Tardyn (1985) sosiaalisen tuen teoriaan perustuvaa näkemystä tiedollisesta tuesta, emotionaalisesta tuesta ja arvioivasta tuesta. Näiden lisäksi vastausvaihtoehdoissa esitetään eksplisiittisesti opintoihin liitettävää tukea, jotka käsittelevät oppimisen ohjaamista, opiskelun suunnittelemista tai opintojen joustavuutta.

Kuvio 6. Opettajilta ja henkilökunnalta saadun tuen muodot.

27 opiskelijaa, eli yhteensä 15 prosenttia kaikista vastanneista, ei ole saanut opettajilta tai henkilökunnalta tarvitsemaansa tukea. Emotionaalista tukea on saanut 47 opiskelijaa sekä esimerkiksi tavanomaisesti palautetta sisältävää arvioivaa tukea on saanut vastanneista yhteensä 57.

Eniten vastaajat kokevat saavansa tiedollista tukea tai muuta opintoihinsa liittyvää tukea. Pääpaino opettajien antamassa tuessa on opintoihin liitettävää ohjausta, suunnitteluapua tai joustavuuden myöntämistä. Muu-vaihtoehdon valitsi kaksi opiskelijaa. Näissä kahdessa vastauksessa oli tarkennettu tukiopetuksen saanti tarvittaessa, joten nekin ovat loppujen lopuksi opintoihin liitettävää tukea.

Opiskelijoita pyydettiin lisäksi osoittamaan Likert-asteikolla ei lainkaan-harvoin-joskus-usein-aina saavatko he opettajilta ja omaohjaajilta tarpeeksi tukea opiskeluun (ks. kuvio 7). Jopa 65 prosenttia vastanneista kokee saaneensa opiskeluunsa riittävästi tukea ennen korona-aikaa. Vastaavasti ennen pandemiaa ainoastaan 8,3 prosenttia vastaajista koki, että he saavat tukea opiskeluunsa harvoin tai ei lainkaan, kun taas pandemianaikaisia vastauksia oli 23,9 prosenttia. Vaikka koronapandemian aikana tuen saanti on laskenut, on valtaosa kuitenkin sitä mieltä, että he saavat opiskeluunsa tarpeeksi tukea. 51,2 prosenttia vastanneista toteavat saavansa tukea usein tai aina. Opiskelijoiden vastauksista voi tulkita, että tuen määrän koetaan olevan kokonaisuudessaan kutakuinkin riittävä.

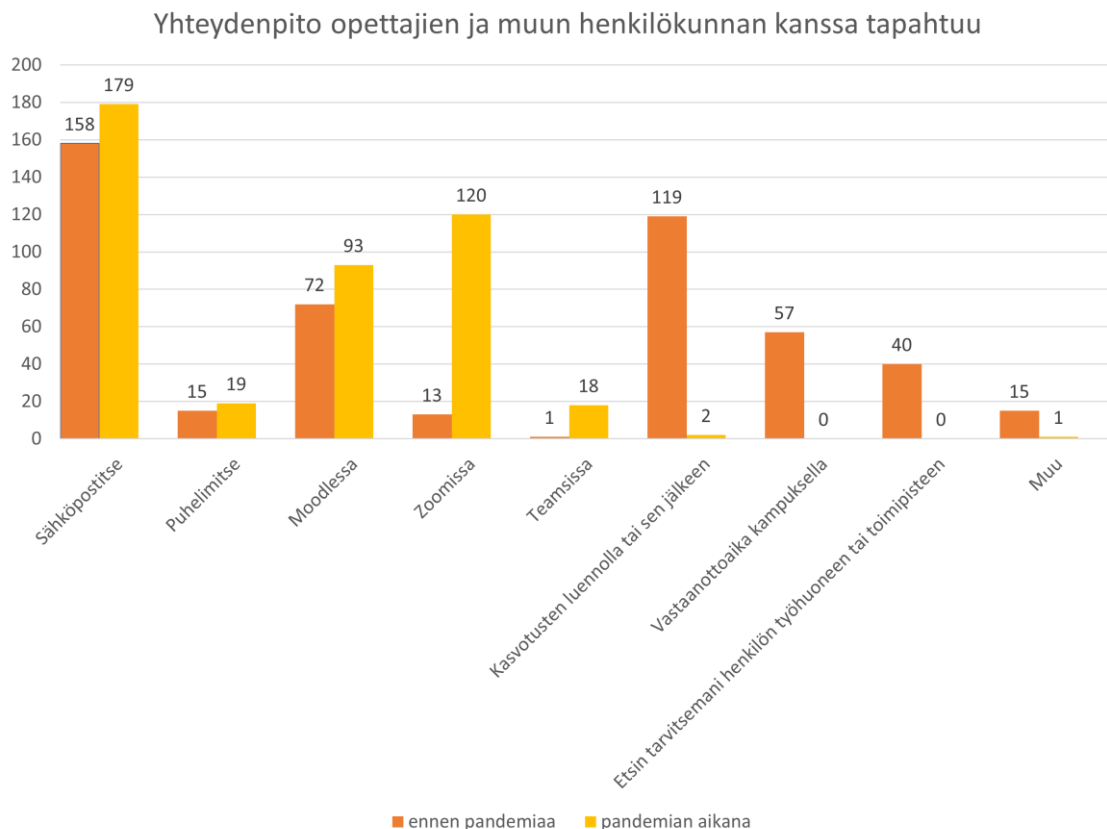

Kuvio 7. Opintoihin saadun tuen riittävyys.

4.3.2 Kampusalueen sulun vaikutus yhteydenpitoon henkilökunnan kanssa

Jotta voidaan selvittää, millainen vaikutus kampusalueen sululla on ollut yhteydenpitoon henkilökunnan kanssa, on ensiksi kartoitettava, miten yhteydenpito on tapahtunut. Valmiiksi annetut vastausvaihtoehdot on asetettu sen perusteella, millaisia viestintä- tai vuorovaikutustapoja Vaasan yliopiston katsotaan tarjoavan. Opiskelijoilla oli

mahdollisuus valita useampi vastausvaihtoehto. Kuvio 8. esittää yhteydenpitotapoja ennen pandemiaa sekä sen aikana.

Kuvio 8. Yhteydenpitotavat henkilökunnan ja opiskelijoiden välillä.

Valtaosa opiskelijoista on yhteydessä opettajiin ja muuhun henkilökuntaan sähköpostitse. Kovin suurta eroa ei ole havaittavissa sähköpostin, puhelimen tai Moodlen käytössä verrattaessa niitä ennen pandemiaa ja pandemian aikana. Suurin muutos näkyy lähikontaktin uupumisessa. Ennen pandemiaa opiskelijat ovat selvästi ottaneet opettajiin yhteyttä luentojen yhteydessä tai sopineet tapaamisia kampuksella. Puolestaan viestintäalustojen käyttö on noussut pandemian aikana ja vastausten perusteella Zoomin voi katsoa käytännössä korvanneen lähitapaamiset.

Yhteydenpidon keinoja tarkennetaan edelleen avoimella kysymyksellä. Opiskelijoita pyydettiin vertaamaan yhteydenpitoa opettajien ja muun henkilökunnan kanssa ennen

koronapandemiaa ja sen aikana sekä vastaamaan miten kampusalueen sulku on vaikuttanut yhteydenpitoon opettajien ja muun henkilökunnan kanssa. Tarkoituksena on tarkentaa lähikontaktittomuuden vaikutusta viestintään.

Vastauksissa esiintyy vaihtelevuutta (ks. taulukko 2). Olen käynyt kaikki 180 vastausta läpi ja jaotellut ne sisältönsä perusteella seuraavasti: yhteydenpidon muutos on ollut negatiivista, yhteydenpidon muutos on ollut positiivista sekä yhteydenpidossa ei ole ollut muutosta tai siitä ei ole aiempaa kokemusta (fuksiopiskelijat).

Vastauksista yhteensä 13 oli sisällöltään sellaista, joista ei pystynyt analysoimaan koetaanko yhteydenpidossa tapahtunut muutos negatiivisena vai positiivisena. Näissä vastauksissa lähinnä kerrottiin, miten yhteydenpito tapahtuu, esimerkiksi sähköpostin välityksellä. Valtaosa vastanneista on kuitenkin sitä mieltä, ettei kampusalueen sulku ole vaikuttanut yhteydenpitoon millään lailla. Yhtäältä osa kokee, että pandemian aikana on ollut aiempaa vaikeampaa saada yhteyttä, toisaalta osa kokee yhteydenpidon olleen helpompaa. Erittelen alempana tarkemmin, mikä on saanut opiskelijat kokemaan yhteydenpidon vaikeampana tai helpompana.

Taulukko 2. Opiskelijoiden kokemukset yhteydenpidon muutoksista.

Muutos	Lukumäärä
Negatiivinen	60
Positiivinen	16
Ei muutosta tai kokemusta	91
Muut	13

Verrattaessa vastauksia keskenään, useampi opiskelija kokee yhteydenpidossa tapahtuneen muutoksen olleen enemmän negatiivista kuin positiivista. Negatiivisiksi jaotelluissa vastauksissa koetaan, että opettajiin ja muuhun henkilökuntaan on aiempaa vaikeampaa saada yhteyttä. Nykyteknologia mahdollistaa lähes täysin sähköisesti tapahtuvan viestinnän, mutta sitä ei aina koeta nopeaksi tai helpoksi. Osa kokee sähköpostin hyvinkin hankalaksi lähestymistavaksi. Vastauksista ilmenee, että opiskelijat tiedostavat

henkilökunnan sähköpostien kuormittumisen, mutta muita yhteydenottotapoja ei ole välttämättä tarjottu. Osa opettajista tai henkilökunnasta on jättänyt kokonaan vastamatta opiskelijoiden yhteydenottoihin tai vastauksissa kestää todella kauan. Ylipäättään avun tai vastausten saaminen on hidastunut, erityisesti mikäli asia ei liity suoraan käynnissä olevan kurssin tehtäviin vaan esimerkiksi opintojen suunnitteluun. Opiskelijat kokevatkin, että ainoastaan ihan välttämättömät asiat hoidetaan, muuten yhteydenpito on loppunut.

Samanaikaisesti vastauksissa nousee esiin, miten viestintä ja vuorovaikutus on muuttunut yksisuuntaisemmaksi. Viestintä on jatkuvaa tiedotusta tai kurssiin liittyvistä asioista informointia. Toisaalta osa opiskelijoista kokee, että on vaikeaa saada ohjeistusta opetukseen liittyen. Moni vastaajista kaipaa esimerkiksi kampusalueen käytävillä syntyvää luontaista vuorovaikutustilannetta henkilökunnan kanssa. Ei-kasvokkain tapahtuva yhteydenpito jää etäiseksi eikä korvaa kasvokkaisia tapaamisia. Irrallisuuden ja etäisyyden kokemus on kasvanut ja heikentänyt yhteisöllisyyden tunnetta. Myös helpot ja nopeat kysymykset luennon jälkeen ovat jääneet kokonaan pois. Koetaan, että sähköpostitse voi ottaa yhteyttä ainoastaan erittäin tärkeissä ja virallisissa asioissa. Kynnys edes lähestyä opettajia tai henkilökuntaa koetaan aiempaa suurempana.

Ainoastaan 16 vastausta esittää opiskelijoiden kokevan muutokset positiivisina. Sähköpostitse on helppo ottaa yhteyttä ja osa on saanut vastauksia nopealla aikavälillä. Myös Moodlen keskustelukanavaa hyödynnetään enemmän ja paremmin. Erityisesti toisella paikkakunnalla asuvat kokevat, että yhteydenpito onkin helpottunut yleistyneemmän sähköisen viestinnän ja Zoom-tapaamisten myötä. Positiivisena koetaan myös, ettei tarvitse varata aikaa ja mennä paikan päälle juttelemaan, vaan asiat hoituvat kätevästi sähköpostilla. Esimerkiksi etävastaanotot on koettu toimivaksi.

Jo aiemmin mainittua yhteydenpidon vähäisyyttä ei pidetä täysin negatiivisena asiana. Opettajiin on tarvinnut olla vähemmän yhteydessä, sillä nauhoitetut luennot, hyvin rakennetut Moodle-sivut ja sähköpostit opettajilta ovat sisältäneet kaiken tarvitun tiedon.

Tarvittaessa opettajat ovat mahdollistaneet potentiaalisten kysymysten esittämisen va-
raamalla sille aikaa etäluennoilla. Kaikki opiskelijat eivät siis koe jäävänsä yksin avuntar-
peineen.

4.3.3 Opiskelijoiden kokemuksia etäajan yhteydenpitoon liittyen

Kyselyssä esitettiin avoin kysymys, joka koski opiskelijoiden toivomia parannuksia yhtey-
denpitoon yliopiston henkilökunnan kanssa. Kaikki 180 vastausta on käyty läpi ja niistä
on ensin selvitetty, kuinka moni vastanneista esittää parannusehdotuksia opettajien yh-
teydenpitoon ja toimintaan liittyen. Näitä vastauksia oli yhteensä 109. Näistä vastauk-
sista on eroteltu yhdistäviä piirteitä, jotka on jaoteltu edelleen omien teemojen alle sen
perusteella, mitä vastauksissa nousi esiin. Loput vastaajista kokee yhteydenpidon olevan
toimivaa sellaisenaan tai heillä ei ole parannusehdotuksia.

Avoimesta kysymyksestä ”Mitä parannuksia toivoisit yhteydenpitoon ja toimintaan opet-
tajien ja opiskelijoiden välillä?” käy ilmi, että opiskelijat toivovat pääasiallisesti toimivam-
paa yhteydenpitoa opettajien kanssa (ks. taulukko 3). Annetuista vastauksista selviää,
että opiskelijat haluaisivat opettajien ottavan heihin useammin yhteyttä ja kyselisivät
kuulumisia sekä vastaisivat yhteydenottoihin ripeämmin. Osa opiskelijoista kokee, että
yhteydenpito on toimivaa sellaisenaan.

Taulukko 3. Opiskelijoiden toivomia parannuksia opettajien yhteydenpitoon ja toimintaan liit-
tyen.

Parannusehdotus	Esiintyvyys (lkm.)
Yhteydenpito toimivaa tai ei parannusehdotuksia	71
Viestinnän ja opetuksen laadun tehostaminen	64
Opiskelijoiden hyvinvoinnin huomiointia ja tukea opintoihin	45

Vastausmäärästä huolimatta yhteydenpito ei kuitenkaan ole kaikkien mielestä toimivaa
ja parannettavaa löytyy. Esimerkiksi ehdotuksia erinäisistä keinoista tehostaa viestintää
ja opetuksen laatua mainittiin yhteensä 64 kertaa. Viestinnän sisältöön liittyen kritisoitiin

sitä, ettei opiskelijoita ylipäätään aina informoida riittävästi henkilökunnan roolien osalta. Lähtökohtaisesti opiskelijat eivät aina tiedä, kehen heidän pitää ottaa yhteyttä eri asioihin liittyen. Muutoin tiedottavan viestinnän on koottu olevan pääasiallisesti kattavaa.

Vastauksissa nousi esiin toistuvasti tarve monipuolisemmille viestintä- ja yhteydenotto-tavoille, jotka mahdollistaisivat nopeamman vastaustahdin. Vaikka vastaamatta jättämi-sen todetaan olevan pikemminkin poikkeus kuin sääntö, opettajien totaalinen radiohil-jaisuus sähköpostiviesteihin liittyen nähdään suurena ongelmana. Kuten alaluvussa 4.3.3 Kampusalueen sulun vaikutus yhteydenpitoon henkilökunnan kanssa on jo aiemmin mai-nittu, opiskelijat tiedostavat miten täynnä opettajien sähköpostit ovat. Se ei kuitenkaan riitä syyksi sille, jos opiskelijoiden yhteydenottoihin ei vastata. Opiskelijat toivovat esi-merkiksi edes jonkinlaista kuittausta sille, että heidän viestinsä on tullut perille tai nähty, vaikka opettajalla ei olisikaan sillä hetkellä aikaa käsitellä asiaa. Vastauksissa myös ehdo-tetaan yhteydenpidon laajentamista useampaan järjestelmään, etteivät sähköpostit kuormitu. Myös puhelinvastaanottoaikoja toivotaan sähköpostin rinnalle.

Nopeamman vastaustahdin lisäksi opintoihin ja kursseihin liittyvän viestinnän sisällön toivotaan olevan selkeämpää ja kattavampaa. Kurssin alkaessa opiskelijoilla ei ole välttä-mättä kaikkea tarvitsemaansa tietoa ja pitkät vastausvälit sähköposteihin eivät auta tie-donsaannissa. Opiskelijat toivovatkin hyvissä ajoin tapahtuvaa, selkeämpää viestintää esimerkiksi kurssien suorittamisesta, vaatimuksista ja aikatauluista sekä tietoa yleisistä suoritusohjeista. Tarvetta löytyisi myös vastavuoroiselle palautemahdollisuudelle, joka tapahtuisi kurssin aikana eikä vain sen loputtua. Opiskelijat ilmaisevat hyötävänsä yksi-löllisestä palautteesta jo kurssin aikana, jotta tietäisivät esimerkiksi missä on vielä paran-nettavaa. Palautteen antaminen opettajille koetaan vaikeana ja turhana, koska muutok-sia ei tapahdu palautteesta huolimatta.

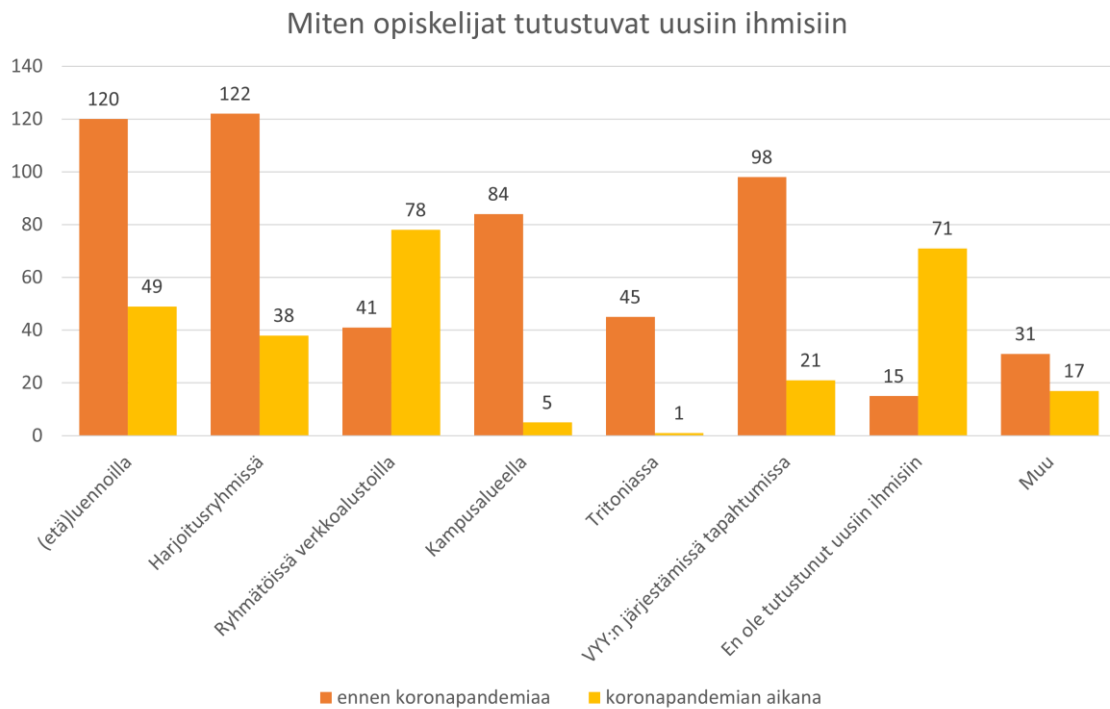
Hyvinvoinnin teema on vahvasti läsnä vastauksissa. Vaikka aiemmin yli puolet vastan-neista totesi saavansa tarpeeksi tukea opiskeluunsa (ks. kuvio 8), toiveet hyvinvoinnin huomioinnista ja opintojen tuesta nousi esiin peräti 45 kertaa. Opiskelijat toivovat, että

joku olisi koronapandemian vallitessa ottanut heihin yhteyttä ja kysynyt kuulumisia. Opettajilta toivotaankin enemmän emotionaalista tukea, sen sijaan että yhteyttä otetaan ainoastaan kurssiin liittyvissä asioissa. Vastauksissa tuodaan esiin, etteivät opettajat kommunikoi henkilökohtaisesti oppilaiden kanssa käytännössä ollenkaan, ellei kyseessä ole jokin kurssisuoritukseen liittyvä ongelma. Opiskelijat toteavat, että heidän hyvinvointiinsa ei kiinnitetä huomiota vaan yliopistossa on keskitytty puhtaasti opetukseen.

Edellä mainitun lisäksi opiskelijat toivovat mahdollisuutta henkilökohtaisiin, kahdenkeskisiin, tapaamisiin opettajien kanssa. Tämä voisi tapahtua etänä esimerkiksi Zoomin tai Teamsin välityksellä, sähköpostin sijaan. Emotionaalisen tuen rinnalle toivotaan myös jatkuvampaa kommunikaatiota, joka mahdollistaisi keskustelun ajankohtaisista opiskeluun liittyvistä aiheista. Moni nostaa esiin tarpeen lisätylle opinto-ohjaukselle ja opinto-ohjaajia toivotaankin olevan enemmän. Opiskelijat kaipaavat enemmän tukea ja apua kurssivalintoihin, opintoihin suunnitteluun, uraohjaukseen ja muihin käytännön asioihin.

4.4 Yhteisöllisyyden muodostuminen

Sekä vertaisoppiminen että vertaistuen saaminen vaikuttavat osaltaan yhteisöllisyyden muodostumiseen (Minchi & muut, 2012,). Yhteisöllisyyden muodostumista kartoitetaan selvittämällä ensiksi missä muihin tutustumisen tapahtuu (ks. kuvio 9) ja millä tavoin opiskelijat ylläpitävät sosiaalisia suhteita muiden opiskelijoiden kanssa (ks. kuvio 10). Kysymyksissä ei ole erikseen esitetty vaihtoehtoa vapaa-ajalla tutustumiseen, koska niissä keskitytään tarkastelemaan nimenomaan opetuksen ja yliopiston roolia vuorovaikutukseen liittyen.

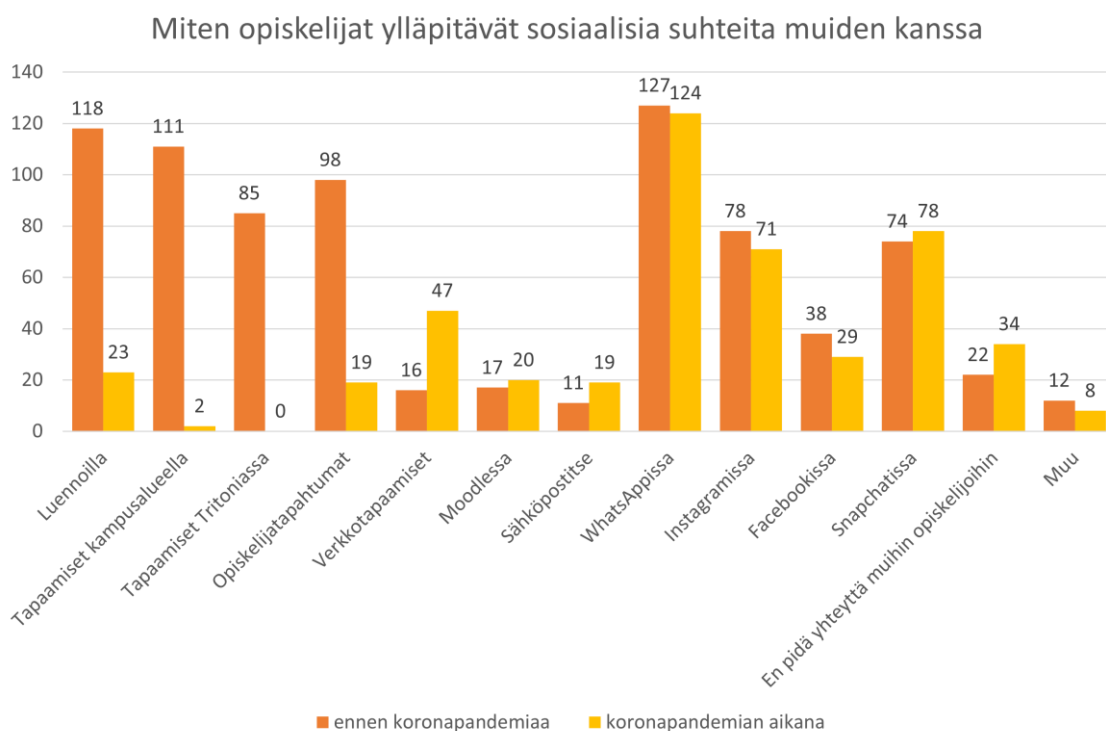
Kuvio 9. Missä opiskelijat tutustuvat uusiin ihmisiin.

Yhteensä jopa 71 opiskelijaa, eli lähes 40 prosenttia kaikista vastanneista vastasi, ettei ole korona-aikana tutustunut uusiin ihmisiin. Ennen pandemiaa tämän vaihtoehdon valitsi 15. Ennen pandemia-aikaa koskevat muu-vastaukset (31 kappaletta) sisältävät fuksiopiskelijoiden vastauksia siitä, ettei heillä ole kokemuksia ajalta ennen koronaa sekä niissä korostetaan uusiin ihmisiin tutustumista vapaa-ajalla tai ainejärjestöjen tapahtumissa. Pandemianaikaisissa muu-vastauksissa (17 kappaletta) oli tarkennettu tutustumisen tapahtuvan etäluentojen ohella seminaareissa.

Valtaosa opiskelijoista vaikuttaakin tutustuvan uusiin ihmisiin opetukseen liittyvissä tilanteissa. Ennen pandemiaa reilusti yli puolet vastaajista ilmoitti tutustuvansa muihin luennoilla (yhteensä 120 opiskelijaa) tai harjoitusryhmissä (122 opiskelijaa). Vaikka molempien edellä mainittujen vaihtoehtojen määrät ovat laskeneet roimasti pandemian aikana on verkkoalustoilla ryhmätöiden ohessa tutustumisen määrä kasvanut aiemmasta 41:stä 78:aan.

Lähes 100 vastannutta on tutustunut muihin VYY:n järjestämässä tapahtumissa ennen pandemiaa. Pandemian aikana määrä on laskenut 21 opiskelijaan. Kampuksen ja Tritonian tilojen sulkua selittää osaltaan, miksi näiden vaihtoehtojen valintamäärät ovat laskussa. Aiemmin lähes 47 prosenttia opiskelijoista on tutustunut muihin kampusalueella ja 25 prosenttia Tritoniassa. Pandemian aikana, tilojen ollessa välillä suljettuna, ensimmäisen vaihtoehdon valitsi 5 opiskelijaa ja jälkimmäisen vain yksi.

Yhteisöllisyyden muodostumista kartoitettiin lisäksi selvittämällä, miten opiskelijat pitävät yhteyttä toisiinsa. Kyselyssä pyydettiin opiskelijoita valitsemaan valmiiksi annettujen vaihtoehtojen joukosta, miten he pitävät yhteyttä muihin opiskelijoihin ennen korona-aikaa sekä koronapandemian aikana. Vaihtoehdoista pystyi myös jälleen ilmoittamaan, jos vastaaja ei pidä ollenkaan yhteyttä muihin opiskelijoihin.

Kuvio 10. Sosiaalisten suhteiden ylläpito.

Ennen koronapandemiasta johtuvia rajoituksia opiskelijat ylläpitivät sosiaalisia suhteitaan pääasiallisesti lähitapaamisissa. Noin 66 prosenttia vastanneista valitsi

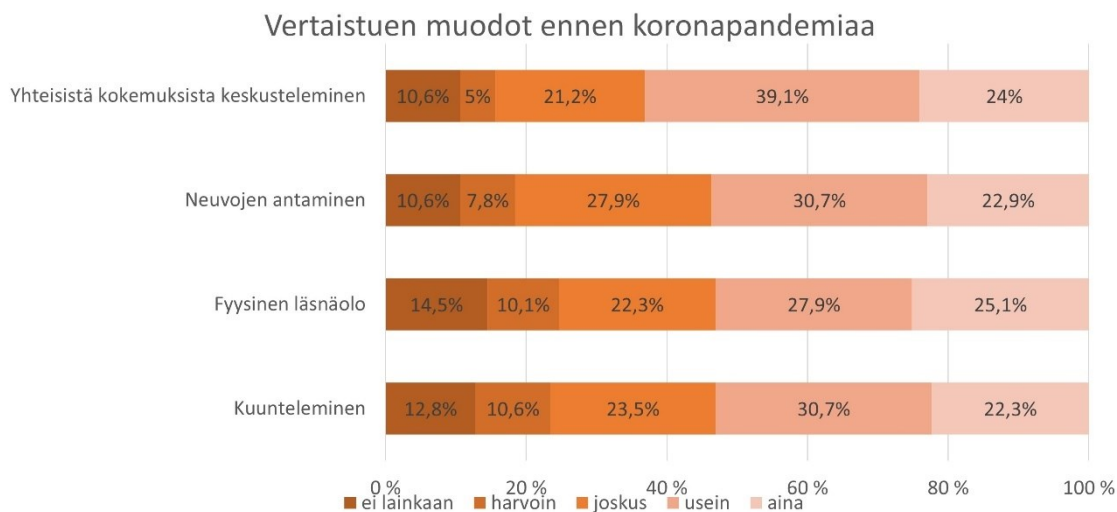
vaihtoehdon ”luennoilla”, 62 prosenttia ”tapaamiset kampusalueella” ja 47 prosenttia ”tapaamiset Tritoniassa”. Pandemian aikana nämä tapaamiset ovat kadonneet lähes olemattomiin. Pandemian myötä opiskelijat eivät myöskään vieta aikaa keskenään opiskelijatapahtumissa. Aiemmin 98 vastaajan määrä on pudonnut 19:ään.

Tulosten perusteella pandemian aikainen sosiaalisen median käyttö on korostunut entisestään verrattuna kasvokkaiseen yhteydenpitoon. Sosiaalinen media on ollut suosittu yhteydenpitotapa sekä ennen pandemiaa että sen aikana. Verrattaessa siihen miten paljon lähitapaamisten määrä on kasvanut pandemian myötä, ei sosiaalisen median käytössä näy kasvua samassa suhteessa.

Yhteensä 22 vastaajaa ilmoitti koskien aikaa ennen pandemiaa, ettei pidä ollenkaan yhteyttä muiden opiskelijoiden kanssa. Koronapandemian aikaa koskien vastaajien määrä on noussut 34:ään.

4.4.1 Vertaistuen vaikutus

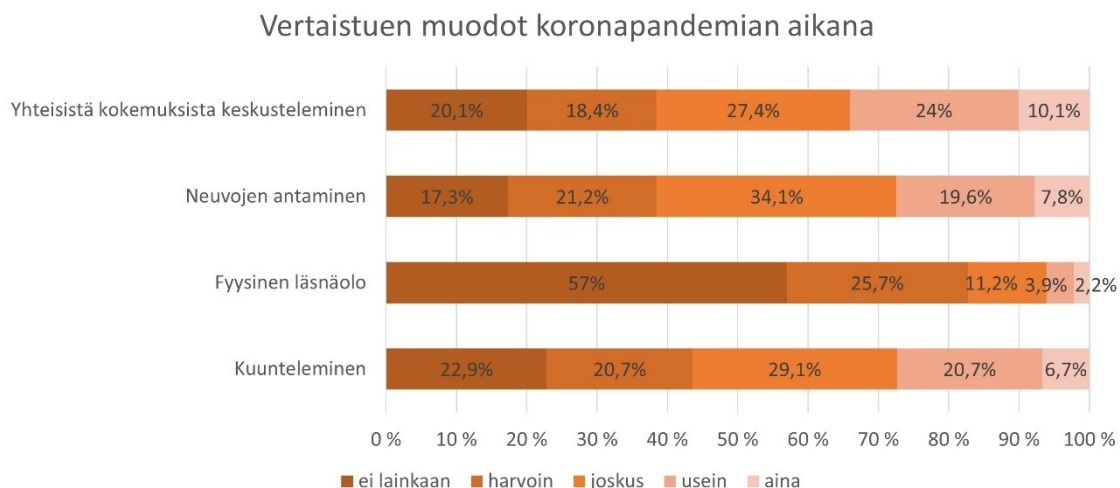
Vertaistuen muotoina pidetään yhteisistä kokemuksista keskustelemista, neuvojen antamista, kuuntelemista sekä fyysistä läsnäoloa (Cowie & Wallace, 2000, s. 14–17; McMillan ja Chavis, 1986, s. 7, 9). Kyselylomakkeella selvitettiin, minkä verran opiskelijat kokevat saaneensa edellä mainittuja vertaistuen muotoja ennen pandemiaa (ks. kuvio 11) sekä sen aikana (ks. kuvio 12).

Kuvio 11. Vertaistuen muodot ennen pandemiaa.

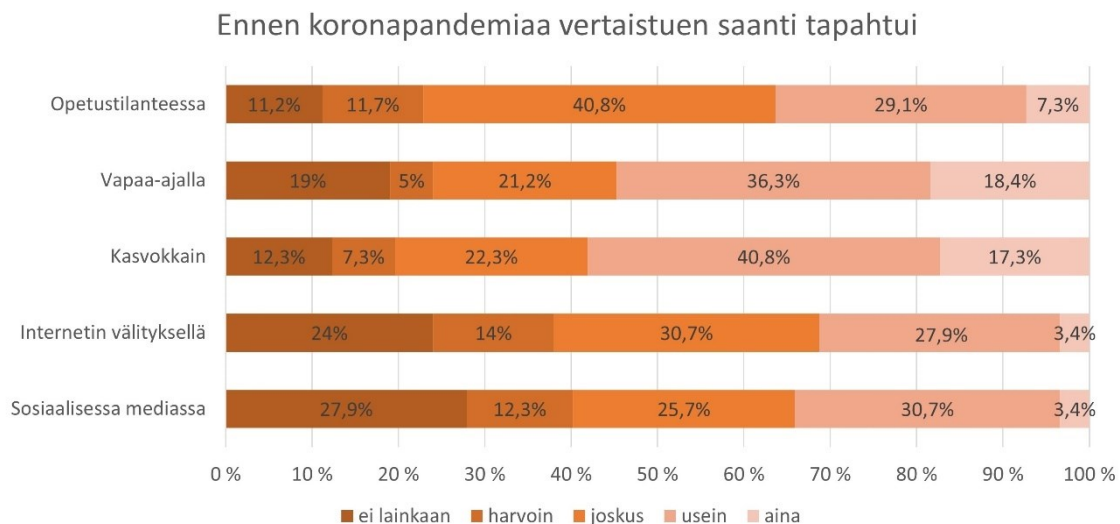
Kuviosta ilmenee, miten vastanneet ovat kokeneet jokaista vertaistuen muotoa pääasiassa usein tai aina. 53 prosenttia vastanneista vastasi saaneensa muilta kuuntelemisen tukea usein tai aina. Yli puolet kaikista vastanneista siis kokee voivansa puhua muille opiskelijoille. Myös yhteisistä kokemuksista keskustelemisen on koettu tapahtuvan 61 prosenttisesti usein tai aina.

Jo ennen pandemiaa 14,5 prosenttia vastaajista ei ole kokenut muiden fyysistä läsnäoloa osana vertaistukea. Pandemian aikana määrä nousi 57 prosenttiin. Yhteisistä kokemuksista keskusteleminen on laskenut huomattavasti. Jos opiskelijat valitsivat aiemmin sen suhteen 12,8 prosenttisesti ”ei lainkaan”, pandemian aikana samoin vastasi 20 prosenttia. Ainoastaan 34 prosenttia vastasi usein tai aina, verrattuna aiempaan 61 vastausprosenttiin.

Kuvio 12. Vertaistuen muodot pandemian aikana.

Vertaistuen muotoon liittyvän kysymyksen avulla vastaajille tehtiin selväksi, mitä kaikkea vertaistukeen sisältyy. Näin voitiin selvittää, minkä verran opiskelijat kokevat saavansa vertaistukea eri tilanteissa, ennen pandemiaa (ks. kuvio 13) sekä sen aikana (ks. kuvio 14). Likert-asteikon avulla kartoitettiin, kuinka usein vertaistukea saadaan opetustilanteissa, vapaa-ajalla, kasvokkain, internetin välityksellä ja sosiaalisessa mediassa.

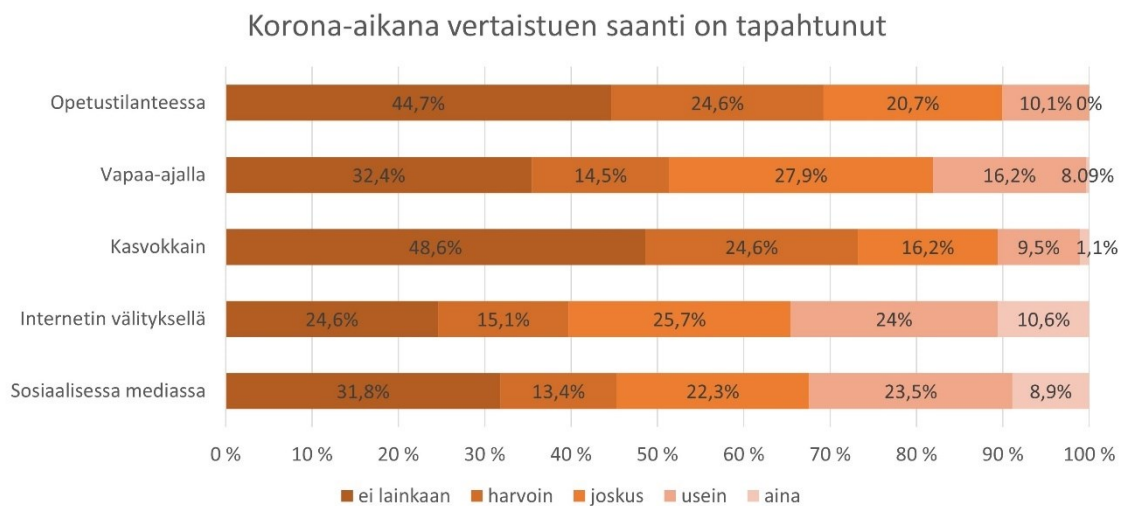

Kuvio 13. Missä vertaistukea saadaan ennen pandemiaa.

Kuvioista on havaittavissa, miten vertaistuen saanti on muuttunut verrattaessa aikaa ennen koronapandemiaa sekä koronapandemian vallitessa. Esimerkiksi 29 prosenttia

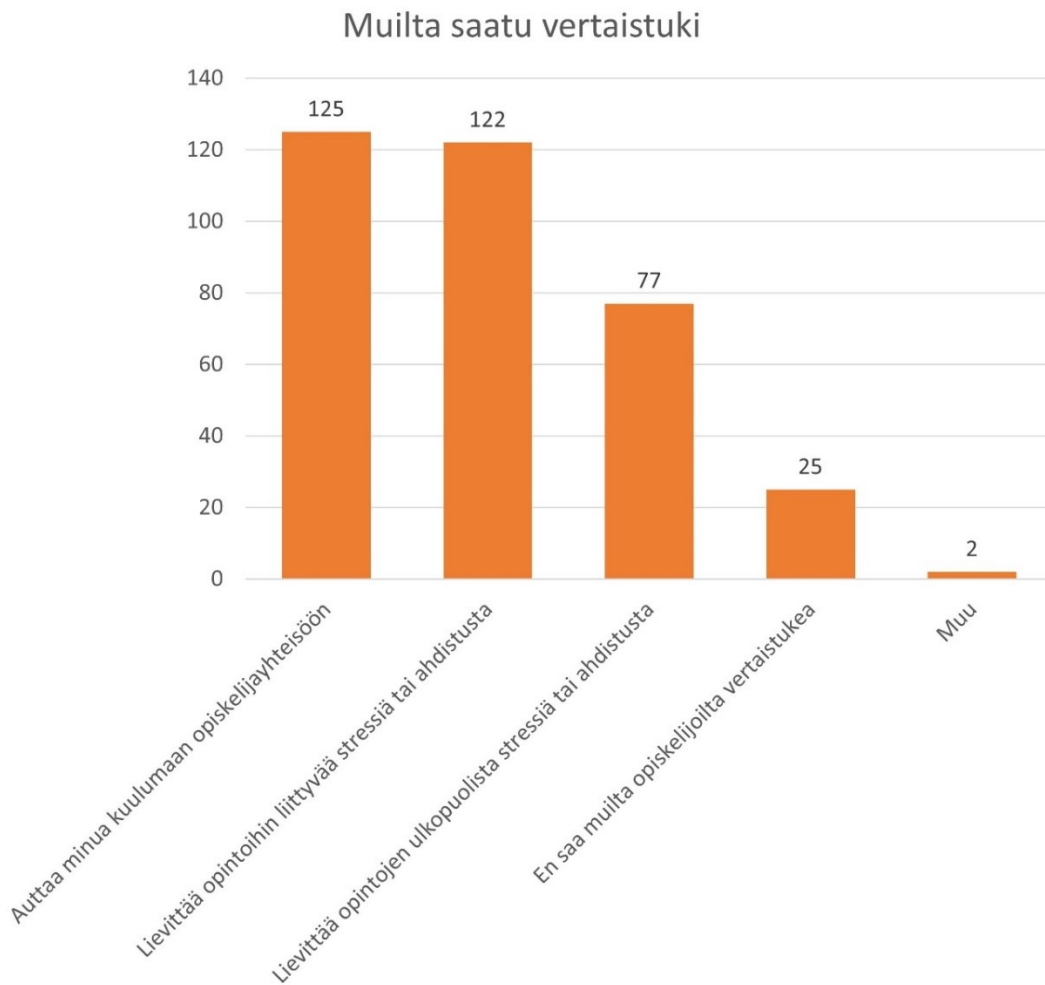
vastanneista koki saavansa ennen koronapandemiaa opetustilanteessa vertaistukea usein, mutta pandemian aikana enää vain 10 prosenttia oli samaa mieltä. Vastausten perusteella valtaosa opiskelijoista kokee, ettei ole saanut koronapandemian aikana lainkaan vertaistukea opetustilanteessa tai vapaa-ajalla.

Koronapandemian aikana vertaistukea on saatu eniten sosiaalisessa mediassa sekä internetin välityksellä. Ennen pandemiaa 34,1 prosenttia sai vertaistukea sosiaalisessa mediassa usein tai aina. Vaikka määrä on hieman laskenut, koronapandemian aikana samoin vastasi 32,4 prosenttia. Internetin välityksellä -vaihtoehto valittiin usein tai aina yhteensä 34,6 prosenttisesti.

Kuvio 14. Missä vertaistukea saadaan pandemian aikana.

Lopuksi vielä selvitettiin, millainen vaikutus opiskelijoiden muilta saadulla vertaistuellla on (ks. kuvio 15). Vastausvaihtoehdot on asetettu Quarsteinin ja Petersonin (2001) esittämän näkemyksen mukaan siitä, miten muilta opiskelijoita saatu tuki vaikuttaa.

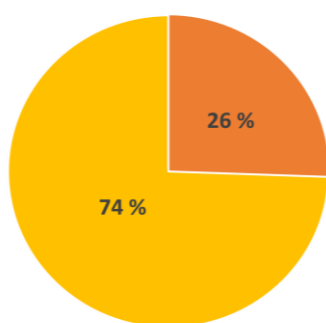
Kuvio 15. Vertaistuen vaikutus.

Lähes 14 prosenttia vastanneista opiskelijoista kokee, ettei saa muilta opiskelijoilta vertaistukea. Tulos ei ole yllättävä, jos sitä verrataan opiskelijoiden aiempiin vastauksiin vertaistuen saantiin liittyen. 125 opiskelijaa on kuitenkin sitä mieltä, että vertaistuen saaminen auttaa heitä tuntemaan itsensä osaksi opiskelijayhteisöä. 122 opiskelijaa tuntee, että vertaistuen saanti lievittää opintoihin liittyvää stressiä tai ahdistusta. Vastaavasti 77 opiskelijaa kokee vertaistuen lievittävän opintojen ulkopuolista stressiä tai ahdistusta. Kaksi opiskelijaa oli valinnut muu-vastausvaihtoehdon, johon olivat kirjoittaneet ”en ole pyytänyt vertaistukea” ja ”en ole varsinaisesti tarvinnut vertaistukea”.

4.4.2 Vertaisoppimisen merkitys yhteisöllisyyden muodostumisessa

Vaikka vertaistuen ja vertaisoppimisen katsotaan olevan iso osa yhteenkuuluvuuden tunteen muodostumisesta, valtaosa kyselyyn vastanneista opiskelijoista kuitenkin kokee yhteisöllisyyden muodostuvan vapaa-ajalla opetustilanteen sijaan (ks. kuvio 16). Vastajat kokevat myös yhteisöllisyyden ylläpidon olevan helpompaa vapaa-aikana kuin opetustilanteessa (ks. Kuvio 17).

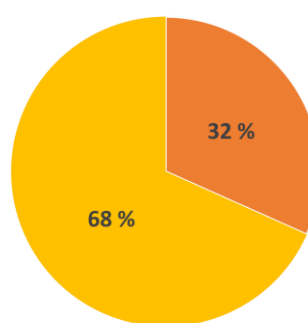
Opiskelijayhteisöt muodostuvat vahvimmin

■ Opetustilanteessa ■ Vapaa-ajalla

Kuvio 16. Yhteisöjen muodostuminen.

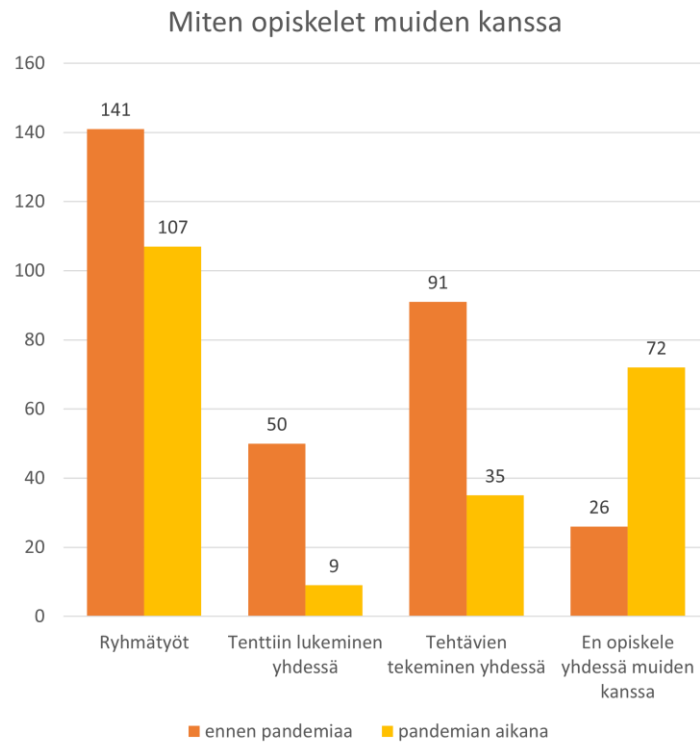
Yhteisöllisyyden ylläpitäminen on helpompaa

■ Opetustilanteessa ■ Vapaa-aikana

Kuvio 17. Yhteisöllisyyden ylläpitäminen.

Vertaisoppimisen katsotaan kasvattavan yhteisöllisyyden tunteen lisäksi akateemista suoritusta (Paul & muut, 2018). Opiskelijoiden kokemaa vertaisoppimista selvitettiin ensiksi kysymällä, miten opiskelija on opiskellut muiden kanssa ennen koronapandemiaa sekä sen aikana. Kysymyksessä esitettiin valmiit vaihtoehdot, jotka kuvastavat yliopisto-opiskelun tyypillisimpiä yhdessä opiskelemisen tapoja. Vaihtoehtojen joukosta oli itselleen sopivimpien vaihtoehtojen lisäksi myös mahdollista valita ”en opiskele yhdessä muiden kanssa”. Opiskelijoiden vastaukset on nähtävissä kuviossa 18.

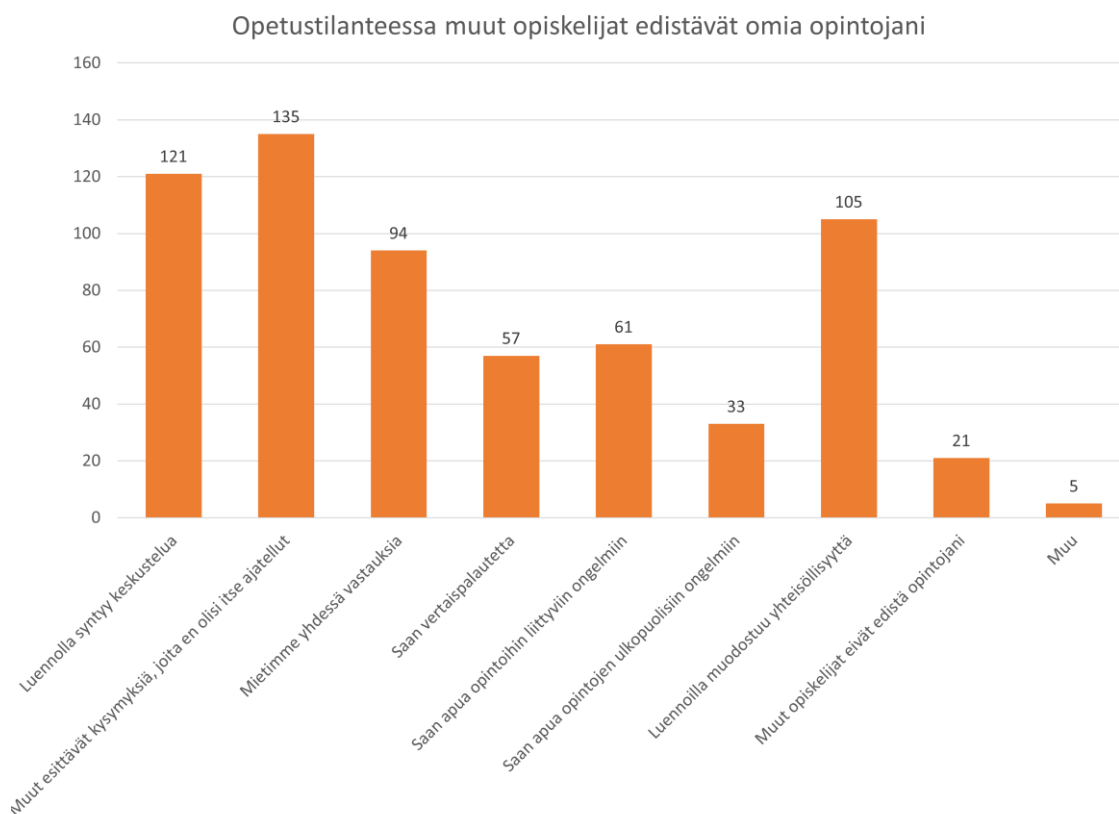

Kuvio 18. Yhdessä opiskeleminen.

Suurin osa vastanneista opiskelee jollain tavalla yhdessä muiden kanssa. 141 kertoo tekevänsä ryhmätöitä eikä määrässä ole kovin suurta muutosta verrattuna aikaan ennen pandemiaa tai sen vallitessa. 91 opiskelijaa on ennen pandemiaa tehnyt tehtäviä yhdessä muiden kanssa ja määrä on laskenut pandemia-aikana 35:een. Myös yhdessä tenttiin lukemisen määrä on laskenut pandemian myötä, vastanneista aiemmin 50 on muuttunut yhdeksäksi.

Yhteensä 8 prosenttia vastasi, ettei opiskele muiden kanssa. Edellisessä alaluvussa tutkittua vertaistuen saantia näyttäisi ainakin osittain selittävän se, että näinkin isohko määrä opiskelijoista ei opiskele muiden kanssa. Tällöin yksi tilaisuus saada vertaistukea eliminoituu täysin. Täysin yksin opiskeleminen on ennen pandemiaa saattanut olla jossain määrin oma valinta, mutta sen perusteella, miten määrä on kasvanut 26 opiskelijasta 72:een, kiellii ettei se ole välttämättä vapaaehtoista pandemian aikana.

Vertaisoppimista selvitettiin myös esittämällä kysymys siitä, miten muut opiskelijat edistävät omaa oppimista opetustilanteessa (ks. kuvio 19). Valmiiksi annetut vastausvaihtoehdot on luotu Quarsteinin ja Petersonin (2001) esittämän näkemyksen mukaan siitä, mitä vertaisoppimiseen sisältyy.

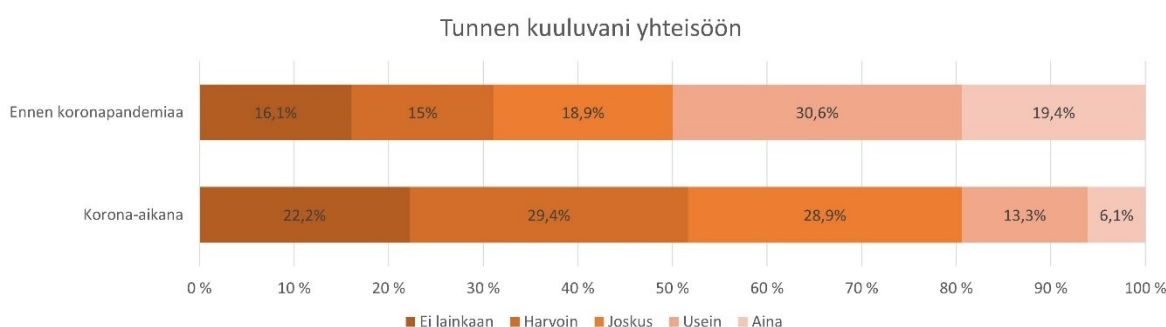

Kuvio 19. Miten muut opiskelijat edistävät omia opintoja opetustilanteessa.

Suurimman osan vastaajista voidaan katsoa pitävän vertaisoppimista tärkeänä opintojensa edellytykselle. Vertaisoppimiseen lukeutuva keskustelu ja yhteinen työskentely ovatkin valittu vaihtoehtojen joukosta useaan otteeseen. Vastanneista 61 opiskelijaa saa apua opintoihin liittyviin ongelmiin. Vastaavasti 33 vastaajaa kertoo saavansa apua opintojen ulkopuolisiin ongelmiin. Reilusti yli puolet vastaajista, yhteensä 105, kokee opetustilanteessa muodostuvan yhteisöllisyyttä. 21 opiskelijaa kokee, etteivät muut opiskelijat edistä heidän opintojaan.

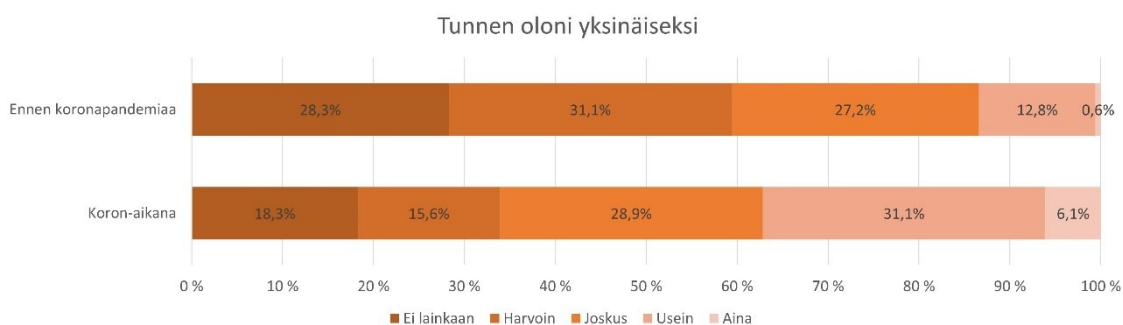
4.4.3 Muutokset yhteisöllisyydessä

Yhteisöllisyydessä tapahtunutta muutosta selvitettiin kysymällä vastanneiden tuntemuksia erillisillä kysymyksillä siitä, kokevatko he olevansa osa yhteisöä (ks. kuvio 20) sekä tuntevatko he itsensä yksinäiseksi (ks. kuvio 21). Molemmat kysymykset esitettiin erikseen koskemaan aikaa ennen koronapandemiaa sekä sen aikana. Näihin kysymyksiin annettiin valmiit vastausvaihtoehdot käyttämällä Likert-asteikkoa ”ei lainkaan-harvoin-joskus-usein-aina”.

Kuvio 20. Tunnen kuuluvani yhteisöön.

Vastanneista yhteensä 31,1 prosenttia kertoo, että he tuntevat itsensä osaksi yhteisöä harvoin tai ei lainkaan. Ennen koronapandemiaa 50 prosenttia vastanneista tunsivat kuuluvansa osaksi yhteisöä usein tai aina. Korona-aikana samoin tunsivat vain 19,4 prosenttia. Vastauksissa korostuukin yhteisöllisyyden muodostumisen puutos, jopa 51,6 prosenttia vastanneista ei ole koronapandemian aikana tuntenut kuuluvansa osaksi yhteisöä.

Kuvio 21. Tunnen oloni yksinäiseksi.

Yksinäisyyden tunne ei ole vastausten perusteella kasvanut merkittävästi koronapandemian myötä. Valtaosa vastanneista, yhteensä 59,4 prosenttia ei koe olleensa yksinäinen ennen koronapandemiaa. Vastaavasti 33,9 prosenttia ei ole kokenut olevansa yksinäinen pandemian aikana. Kuitenkin 37,2 prosenttia vastanneista on kokenut olonsa koronapandemian aikana yksinäiseksi. Ennen koronaa itsensä yksinäiseksi tuntevien määrä oli 13,4 prosenttia.

Yhteisöllisyyden ja yksinäisyyden tunteen muutoksen syitä selitetään avoimen kysymyksen avulla. Opiskelijoilta kysyttiin, ovatko muiden opiskelijoiden kanssa vähentyneet fyysiset tapaamiset ja lähikontaktit vaikuttaneet omaan yhteisöllisyyden tunteeseen. Lisäksi heitä pyydettiin tarkentamaan, miten tämä on vaikuttanut. Yhteensä 52 opiskelijaa vastasi, ettei lähikontaktien määrän väheneminen ole vaikuttanut omaan yhteisöllisyyden tunteeseensa. Vastauksissa nousi esiin, ettei osa opiskelijoista ole kokenut kuuluvansa osaksi yhteisöä ennen koronapandemiaakaan (ks. myös kuvio 20), mutta osa vastanneista ei edes kaipaa yliopiston tuomaa yhteisöllisyyttä. Osa kokee yhteisönsä olevansa yliopiston ulkopuolella, eikä koe tarvetta ryhmäytyä muiden opiskelijoiden kanssa.

Taulukko 4. Opiskelijoiden kokemukset yhteisöllisyyden muutoksista.

Muutos	Lukumäärä
Negatiivinen	121
Positiivinen	7
Ei muutosta	52

Vastauksista on ensiksi selvitetty, kuinka moni 180 opiskelijasta kokee, että yhteisöllisyydessä ei ole tapahtunut muutosta. Näitä vastauksia oli yhteensä 52. Loput 128 vastausta on jaoteltu edelleen sen mukaan, onko yhteisöllisyydessä tapahtunut muutos ollut negatiivista vai positiivista. Yhteensä 121 opiskelijaa kokee, että yhteisöllisyydessä tapahtunut muutos on ollut negatiivista. Vastaavasti ainoastaan seitsemän opiskelijaa kokee muutoksen olevan positiivista. Alla käsitellään tarkemmin, mitä muutokset pitävät sisällään.

Valtaosa vastanneista, yhteensä 128 opiskelijaa, oli sitä mieltä, että lähikontaktien puutteella on ollut vaikutuksia yhteisöllisyyden muodostumiseen ja sen tunteeseen. Osa vastanneista kertoi yhteisöllisyyden tunteen lisääntyneen ja osa puolestaan kertoo yhteisöllisyyden tunteen vähentyneen. Vastauksista on teemoitettavissa kolme selkeää syytä, miksi opiskelijat kokevat yhteisöllisyyden tunteen vähentyneen. Näitä ovat yksinäisyyden ja eristyneisyyden kasvu, tilojen sulku ja yhteisten tapahtumien puute sekä vertaisoppimisen puute.

Kaikkea yhteisöllisyydessä tapahtunutta muutosta ei kuitenkaan koeta negatiiviseksi. Osa kokee yhteisöllisyyden tunteen jopa lisääntyneen etäopintojen myötä. Osa ei ole tuntenut yhteisöllisyyttä aikaisemmin, mutta nyt etäopinnot ovat tehneet opiskelijoista enemmän samanarvoisia, sillä kaikki ovat kutakuinkin samassa asemassa ja etäyhteyden varassa. Yhteenkuulumisen tunne on ollut jopa vahvempi etäopintojen aikana, kun opiskelijoiden välisiä eksklusiivisia porukoita tai klikkejä ei synny luennoilla. Tämä on osaltaan edistänyt opintojen etenemistä ja kurssisuorituksia.

Muut yhteisöllisyyden muutoksia käsittelevät vastaukset viittaavat yhteisöllisyyden tunteen vähenemiseen. Moni vastanneista kokee itsensä yksinäiseksi (vrt. kuvio 23) tai ulkopuoliseksi. Koronapandemian sekä etäopintojen takia opiskelijat eivät ole tavanneet uusia ihmisiä. Syvempiä ystävyyssuhteita ei muodostu ja niiden ylläpitäminen on vaikeampaa. Fyysiset tapaamiset sekä kontaktit ovat jääneet lähes kokonaan pois ja yhteisöllisyys on jäänyt ainoastaan pintapuoliseksi, koska se tapahtuu ainoastaan verkossa. Vähentyneet kohtaamiset lisäävät yksinäisyyttä ja eristäytyneisyyttä sekä ulkopuolistavat opiskelijayhteisöstä. Vertaistuki on taantunut ainoastaan esimerkiksi WhatsApp-viestien tasolle.

Moni kokee, että Vaasan opiskeluyhteisö kukoisti kampuksella. Kampusalueen sulkua ja lähiopetuksen puuttumista pidetään suoraan verrannollisena yhteisöllisyyden tunteeseen, koska moni kokee yhteisöllisyyttä vain ollessaan yliopistossa paikan päällä. Kampusalue oli täynnä elämää, ja siellä oli mielekästä käydä opiskelemassa ihan vain

yhteisöllisyyden takia. Kampuksen sulkeminen on mahdollistanut monelle poismuuton Vaasasta, osittain siitäkin syystä, etteivät he koe Vaasassa olevan heille enää mitään. Yhä useampi kokee, ettei yliopistolla ole enää merkitystä ja he voisivat yhtä lailla opiskella missä tahansa muualla. Kuitenkin myös Vaasassa edelleen asuvat nostavat esiin, etteivät he enää tunne samanlaista kuuluvuutta yliopistoa kohtaan.

Irrallisuuden ja etäisyyden tunne on voimistunut ilman pääsyä kampukselle tai yliopiston järjestämiä yhteisiä tapahtumia. Aiemmin kampuksella tapasi päivittäin myös sellaisia ihmisiä, joiden kanssa vietetään aikaa ainoastaan yliopiston ilmapiirissä. Vastauksista ilmenee, miten joidenkin opiskelijoiden kontaktit muihin opiskelijoihin ovat tapahtuneet juuri opiskelutilanteissa sekä yliopiston tiloissa ennen ja jälkeen luentojen. Kampuksella tapaamisen spontaanisuus ja yhteisöllisyys on pirstaloitunut, ja se luonnollisesti vaikuttaa yhteisöllisyyden tunteeseen. Aiemmin lähiopetuksessa on myös muodostunut tiiviitä ja läheisiä ystäväporukoita, koska muita on tavattu lähes päivittäin. Etäopiskelun takia muita opiskelijoita tapaa harvemmin, tai ei laisinkaan, joten yhteisöllisyyden tunne ei luo pysyvyyttä. Moni kokee, ettei heillä ole tällä hetkellä lainkaan nimenomaan muita opiskelijakavereita.

Kampusalueen sulku onkin luonnollisesti vaikuttanut opetustilanteisiin. Vertaisoppimisen ja opetustilanteen synnyttämän vuorovaikutuksen puute koetaan raskaana. Etäopetusta on järjestetty paikoin itsenäisenä työskentelynä tai luennoitsijoiden yksinpuheluna, eikä mahdollisuutta keskustella muiden opiskelijoiden kanssa ole. Eri aiheiden pohtiminen ja kyseenalaistaminen yhdessä muiden kanssa on jäänyt pois. Tämä on vaikuttanut tunteeseen siitä, etteivät opiskelijat kuulu osaksi opiskelijayhteisöä. Samanaikaisesti etäluennot kasvattavat kynnystä ottaa osaa keskusteluun, jos sellaista edes syntyy. Harva opiskelija edes pitää opetustilanteissa kameraa tai mikrofonia auki. Vastanneet kokevat, että on vaikeaa yrittää oikeasti tutustua ja olla läsnä, kun muut opiskelijat ovat vain kuvatu näytöllä.

Opiskelijat mieltävät paitsi opiskelun, myös muiden kanssaopiskelijoiden läsnäolon ja tuen tärkeänä osana yliopisto-opintoja. Monelle yliopiston valintaan on vaikuttanut sen sijainti sekä se, että opinnot käydään kampuksella yhdessä muiden kanssa. Aiempaa opiskelua on kuvattu sosiaalisesti ilmiöksi, missä kampuksen tiloissa on aina ollut joku, joka osaa tarvittaessa auttaa esimerkiksi kurssitehtäviin liittyen. Vaikka tarvetta avulle ei olisikaan, on sosiaalinen paine motivoinut heitä työskentelemään ahkerammin. Pandemianaikaiset opinnot ovat olleet pelkkää suorittamista, ilman aikaa ihmissuhteiden muodostamiselle. Opintojen eteneminen on hidastunut ilman muiden opiskelijoiden antamaa tukea, koska opiskelijat kokevat tekevänsä kaiken yksin. Opinnot ovat vähentyneet ja kursseilta on jättäytytty pois motivaation puutteen vuoksi. Opiskelussa ei ole enää mitään hauskaa, se on pelkkää yksin suorittamista. Monen identiteetti on horjunut, sillä opiskelijana olemisen konsepti on muuttunut täysin.

4.5 Kokemuksia etäopiskelusta

Opiskelijat listasivat avointen kysymysten vastauksissa etäopiskelun sekä etäyhteyden hyviä ja huonoja puolia, joiden tarkoituksena oli kartoittaa opiskelijoiden kokemuksia. Hyvinä puolina nähdään esimerkiksi parantuneet mahdollisuudet tehdä töitä opintojen ohella, matkoihin ei kulu aikaa eikä tarvitse asua opiskelupaikkakunnalla sekä opinnot ovat joustavampia. Huonoja puolia ovat olleet muun muassa tekniset ongelmat, opintojen kuormittavuus sekä motivaation puute ja yksinäisyys. Avoimissa vastauksissa toivottiin myös enemmän luentotallenteita sekä tekstityksiä tallenteisiin. Vastauksissa tuodaan myös esiin, ettei jokaisella ole tietokonetta aina käytössä.

Seuraavissa alaluvuissa ei mitata, kokevatko opiskelijat etäopiskelussa olevan enemmän hyviä vai huonoja puolia. Vastauksista kootaan opiskelijoiden ajatuksia aiheesta yleisesti ottaen ilman annettua ohjausta mihinkään tiettyyn suuntaan. Kaikki vastaukset eivät ole suoraviivaisia tai sisältäneet vain yhtä tiettyä teemaa. Jonkin teeman esiintyminen vastauksessa ei siis poissulje vastauksen sisältävän piirteitä muistakin teemoista. Tästä syystä itse vastauksia ei jaotella lukeutuvaksi vain yhden tietyn teeman alle, vaan

vastauksissa esiin nostetut aiheet teemoitellaan erikseen. Vastauksissa esiintyvät aiheet siis jaotellaan edelleen omiksi teemoiksi ja taulukoissa 5 ja 6 ilmenee, kuinka monta kertaa kyseinen teema esiintyi vastauksissa.

4.5.1 Etäopintojen ja -yhteyksien hyviä puolia

Opiskelijat saivat avoimen kysymyksen ”Mitä hyviä puolia etäopiskelussa ja etäyhteyksissä on ollut?” myötä listata kokemuksiaan etäopiskelun ja etäyhteyksien hyvistä puolista. Ainoastaan yksi opiskelija oli vastannut, etteivät etäopinnot eroa mitenkään lähiopetuksesta. Näin ollen vastauksesta ei ole tulkittavissa etäopetuksen hyviä puolia eikä tätä vastausta ole luokiteltu alempana olevaan listaan (ks. taulukko 5).

Olen käynyt kaikki muut vastaukset läpi ja jaotellut niissä esiintyvän sisällön edelleen aihepiireittäin. Vastauksista oli erotettavissa yhteensä viisi erilaista teemaa: riippumattomuus ajasta ja sijainnista, materiaalit ja suoritustavat, opintojen kohentuminen, töiden ja opintojen yhteensovittaminen sekä joustavuus.

Näiden lisäksi vastauksissa esiintyi aiheita, jotka eivät olleet selkeästi määriteltävissä edellä mainittuihin teemoihin eikä niitä selitetty vastauksissa sen tarkemmin. Näitä olivat vapaus, sekä perheen ja ystävien kanssa ajan viettäminen. Taulukkoon 5 on koottu teemat järjestyksessään sen perusteella minkä verran ne mainittiin vastauksissa. Erittelen teemojen sisältöä tarkemmin samassa järjestyksessä.

Taulukko 5. Etäopintojen ja -yhteyksien hyvät puolet teemoittain.

Teema	Esiintyvyys (lkm.)
Riippumattomuus ajasta ja sijainnista	102
Materiaali ja suoritustavat	46
Opintojen kohentuminen	35
Töiden ja opintojen yhteensovittaminen	32
Joustavuus	30
Muut	7

Lähestulkoon jokaisesta vastauksesta erottuu, miten opiskelijat kokevat etäyhteyden helpottaneen opintojaan ja tätä voitaisiinkin pitää yhteisenä yläteemana, joka linkittää vastauksia. Ehdottomasti eniten vastauksissa näkynyt teema oli etäopintojen riippumattomuus ajasta ja sijainnista. Riippumattomuus ajasta ja paikasta nousi esiin peräti 102 kertaa. Etäopiskelun myötä opiskelijat eivät ole sidonnaisia tiettyyn paikkakuntaan ja voivatkin asua tai olla töissä eri kaupungissa kuin missä opiskelevat. Positiivisena koetaan myös, ettei matkoihin kulu aikaa, mitkä ovat aiemmin saattaneet olla useammankin tunnin mittaisia. Se, ettei opintoja varten tarvitse matkustaa säästää paitsi aikaa, myös rahaa. Luonnollisesti tämä jättää myös enemmän aikaa opiskelulle.

Erilaiset materiaaleihin tai suoritustapoihin liitetyt positiiviset puolet esiintyivät vastauksissa 46 kertaa. Opiskelijoiden mukaan kurssimateriaali on monipuolistunut verkkomateriaalien käytön myötä ja opettajat ovat tuottaneet enemmän sähköistä materiaalia. Verkossa oleva aineisto on ollut osin aiempaa paremmin saatavilla, mikä on helpottanut opintoja. Opettajat ovat myös panostaneet aineiston jakamiseen tai ovat valinneet materiaalia, jotka ovat jatkuvasti saatavilla, ilman käyttörajoituksia.

Kaikilla kursseilla ei ole enää läsnäolopakkoa ja niillä hyödynnetään usein luentotallenteita. Luentotallenteet ovat osin korvanneet tavanomaiset luennot ja opiskelijat voivat paneutua niihin ehtiessään. Nämä itsessään ovat antaneet mahdollisuuden osallistua useammalle kurssille, mikä ei aiemmin olisi ollut välttämättä mahdollista luentojen päällekkäisyyksien kanssa. Etäopetuksessa on käytetty Moodlen ohella muitakin sähköisiä

työkaluja, kuten esimerkiksi Miro-alustaa. Opiskelijat kertovatkin oppineensa hyödyntämään erilaisia sähköisiä alustoja ja niiden useita ominaisuuksia. Myös monipuolistuneet tehtävät ja suoritustavat saavat kehuja. Vaikka erilaiset kirjoitustehtävät, esseet ja Exam-tai Moodle-tentit ovat olleet käytössä jo ennen pandemiaa, koetaan tämä perinteisten tenttien totaalinen syrjäytyminen positiivisena muutoksena.

Yhteensä 35 vastauksessa mainittiin opintojen kohentuminen etäopiskeluun siirtymisen myötä. Jo aiemmin mainittu ajankohdasta riippumaton opintojen suorittaminen on tehnyt esimerkiksi opintojen aikatauluttamisesta helpompaa. Mahdollisuus omien opintojensa aikatauluttamiseen on saanut osan opiskelijoista tuntemaan itsensä aiempaa motivoituneemmaksi tai kasvattanut tunnetta omasta osaamisesta ja taidoista. Luentotalenteet mahdollistavat opiskelun omassa tahdissa ja niihin voi palata useaan otteeseen, minkä seurauksena moni kokee oppimisensa olevan laadukkaampaa. Osa kokee itsenäisen työskentelyn tai etäyhteyden soveltuvan itselleen lähiopetusta paremmin. Vastauksissa nostetaan esiin, miten osa ei pysty keskittymään luentosaleissa ja kokee oppivansa paremmin opiskelemalla itsenäisesti.

Yhä useampi vastanneista tekee töitä opintojen ohessa, joten etämahdollisuus on ainoa tapa saada tutkinto suoritettua. Edellä mainittujen teemojen ohella vastauksissa korostuu parantuneet mahdollisuudet tehdä töitä opintojen ohella. Töiden ja opintojen yhteensovittaminen mainittiinkin yhteensä 32 kertaa. Monipuolistuneet suoritustavat näyttävän olevan yksi syy sille, miksi töiden ja opiskelun yhteensovittaminen koetaan aiempaa helpommaksi.

Etäopiskelu nähdään helppona ja vaivattomana. Vastauksissa tätä selitettiin usein etäopintojen joustavuudella. Vastauksissa korostuu joustavuuden lisääntyminen suhteessa sekä töihin että opintoihin ja se voitaisiinkin liittää osaksi myös näitä teemoja. Koska joustavuus esiintyi yksittäisenä terminä niin toistuvana, luokittelin sen omaksi teemakseen. Etäopintojen joustavuus mahdollistaa kaikkien opiskelijoiden yhdenvertaisuuden

riippumatta siitä, mikä heidän elämäntilanteensa tai asuinpaikkansa on. Tämän koetaan mahdollistavan tasavertaisen, myös perheellisten tai iältään vanhempien, opiskelun.

4.5.2 Etäopintojen ja -yhteyksien huonoja puolia

Vastaavasti avoin kysymys ”Mitä huonoja puolia etäopiskelussa ja etäyhteyksissä on ollut?” selvitti opiskelijoiden negatiivisia kokemuksia. Osa vastanneista ei näe etäopiskelussa olleen minkäänlaisia ongelmia. Näitä vastauksia oli kokonaisuudessaan yhteensä 21. Luonnollisesti näitä ei ole listattu taulukkoon 6. Etäopintojen ja -yhteyksien huonot puolet teemoittain. Kaikkien muiden vastausten sisällöt on jaettu teemoittain. Näitä teemoja syntyi yhteensä neljä: yhteisöllisyyden puute ja yksinäisyys, opetukseen liittyvä kuormitus tai puutteellisuus, teknologiaan ja laitteistoon liittyvät ongelmat sekä ajanhallintaan ja opiskelutilaan liittyvät haasteet. Näiden lisäksi vastauksissa esiintyi myös aiheita, jotka eivät olleet selkeästi sisällytettävissä edellä mainittuihin teemoihin. Näitä olivat kaipuu kampukselle, ei pääse Tritoniaan, liikkumattomuus sekä huono työergonomia. Myös kampusravintoloiden sulku korostui muutamassa vastauksessa.

Taulukko 6. Etäopintojen ja -yhteyksien huonot puolet teemoittain.

Teemat	Esiintyvyys (lkm.)
Yhteisöllisyyden puute ja yksinäisyys	93
Opetukseen liittyvä kuormitus tai puutteellisuus	72
Teknologiaan ja laitteistoon liittyvät ongelmat	40
Ajanhallintaan ja opiskelutilaan liittyvät haasteet	28
Opiskelutilaan liittyvät haasteet	35
Muut	10

Eniten toistuvana teemana vastauksissa esiintyi yhteisöllisyyden puute ja yksinäisyys. Näihin viitattiin roimat 93 kertaa. Etäopintojen myötä opiskelijat eivät ole tutustuneet uusiin ihmisiin tai vuosikurssilaisiinsa ja he kokevat, etteivät he edes tunne opiskelukavereitaan. Lähikontaktin puute koetaan raskaaksi ja se on myös vaikuttanut

negatiivisesti opiskelijoiden mielenterveyteen. Vertaisoppimisen on koettu olevan aiemmin paras asia koko opinnoissa, mutta kuten Quarstein ja Peterson (2001) toteavat, vertaisoppimisen puute lisää opiskelun aiheuttaman stressin ja ahdistuksen määrää. Erityisesti fuksiopiskelijat, joille tavallinen yliopisto-opiskelu ei ole tuttua, kokevat jääneensä omilleen. Muihin opiskelijoihin ei uskalleta ottaa yhteyttä eikä vertaisryhmiä löydy. Moni toteaaakin vastauksissa, miten ilman vertaistukea kaikki tuntuu yksin raskaammalta.

Opetuksen toteuttaminen on aiheuttanut kritiikkiä opiskelijoiden keskuudessa. Tähän teemaan viitattiin yhteensä 72 kertaa. Opiskelijat tiedostavat, että etäopetukseen siirtyminen on ollut äkillistä, mutta kursseihin liittyviä aikatauluja muutetaan nopeasti, eikä opiskelijoille anneta aikaa reagoida niihin. Opiskelijat viittaavat vastauksissaan kesken kurssia vaihtuviin aikatauluihin ja kurssin suorittamistapoihin. Kurssien toteutuksista tiedottamisessa on ollut puutteita ja kurssien vaatimukset ovat saattaneet jäädä epäselviksi. Opettajat eivät anna selkeitä ja yksiselitteisiä ohjeistuksia. Etenkin fuksiopiskelijat puntarivat, ovatko kurssien vaatimukset normaaleja, vaikeampia vai helpompia.

Osalla opettajista ei ole ollut taitoja etäopetusvälineiden kanssa, mikä on osaltaan haitannut opiskelua. Etäkurssit koetaan työläämpinä siitäkkin syystä, että osa luennoitsijoista on antanut aiempaa enemmän tehtäviä. Opiskelijat kokevat, etteivät kaikki opettajat ole ottaneet tarpeeksi vastuuta opettamisesta ja opiskelija on täysin yksin asioiden oppimisessa. Koetaan, että osa etäkursseista ovat olleet huonosti järjestettyjä ja työnteon määrällä on yritetty korvata laatua. Näillä kursseilla on ollut enemmän itsenäistä lukemista kuin varsinaisesti asioiden opettamista, vaikka kyseessä ei ole ollut itseopiskelukurssi.

Haasteita opiskeluun on tuonut myös se, ettei kaikkea materiaalia ole muokattu etäopintoihin sopivaksi. Kursseilla ei ole huomioitu kirjastojen sulkua, eikä kirjallisuus ole ollut saatavilla verkossa. Painettujen kirjojen lainaaminen on ollut haastavaa, kun Tritonia on ollut osin suljettuna.

Teknologiaan liittyvistä ongelmista ja puutteista mainittiin useaan otteeseen. Eniten hankaluuksia opiskelijoille on tuottanut huonot verkkoyhteydet tai ohjelmistojen kaatumiset. Vastanneet toteavat, että Zoom-luennoilla on ollut huonon kuvanlaadun lisäksi huono kuuluvuus. Yhteysongelmat ovat pudotelleet linjoilta vuoron perään opiskelijoita ja opettajia. Yhteysongelmat ovat tuoneet katkonaisuutta opetukseen. Haastetta on lisännyt, jos omat välineet eivät ole yhteensopivia kurssilla tarvittavien kanssa.

Etäopetus on muuttanut opiskelijoiden kodit työpaikoiksi. Vapaa-ajan ja työskentelyn raja on häilyvää, koska opiskelutilasta ei voi poistua. Jatkuvassa työtilassa oleminen on henkisesti kuormittavaa ja on tuottanut opiskelijoille sekä motivaation puutetta että ahdistusta. Opiskelutilat ovat tuottaneet haasteita myös siitä syystä, ettei kaikilla ei mahdollisuutta opiskella kotona. Opiskelijat listaavat, ettei heillä ole tilaa, missä saisi opiskelurauhan. Etäluennoilla ei pysty keskittymään, koska kotona on liikaa häiriötekijöitä ympärillä. Koska keskittymisvaikeudet ovat lisääntyneet, ajantarve opinnoista suoriutumiseen on noussut moninkertaiseksi. Kaikki paine aikatauluttamisesta omilla hartioilla ja ajanhallinta on vaikeaa.

5 Päätäntö

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten Vaasan yliopiston opiskelijat ovat kokeneet opiskelun, viestinnän ja vertaistuen muuttuneet muodot koronaviruspandemian aikana. Tutkimuksen tavoitetta selvennettiin neljällä tutkimuskysymyksellä:

1. Millaisia vaikutuksia Vaasan yliopiston kampusalueen ja Tritonian tilojen sululla koetaan olevan opintoihin?
2. Miten vuorovaikutus opettajien kanssa on muuttunut etäopetuksen myötä?
3. Miten etäopiskelu on vaikuttanut vertaissuhteiden muodostumiseen?
4. Millaisena opiskelijat ovat kokeneet etäopetuksen?

Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella, jota levitettiin Vaasan yliopiston opiskelijoille sähköpostitse, opiskelijoiden massasähköpostilistaa käyttämällä. Kyselylinkki oli sähköpostilevityksen ohella Vaasan yliopiston ylioppilaskunnan kevään 2021 viimeisessä viikkokirjeessä. Kysely oli vastattavissa kahden viikon ajan aikavälillä 24.5–6.6.2021 ja siihen vastasi yhteensä 180 opiskelijaa. Kysely sisälsi sekä avoimia kysymyksiä että monivalintakysymyksiä valmiiksi annettuine vastausvaihtoehtoineen. Vastaukset analysoitiin sisälönanalyysiin keinoin ja tulokset esitettiin sekä laadullisin että määrällisin keinoin. Avointen kysymysten vastauksista on etsitty yhdistäviä tekijöitä, jotka on koottu lopulta teemoiksi.

Koronaviruspandemiasta johtuen korkeakouluopiskelijat joutuivat siirtymään lähes täysin etäopetukseen. Pandemiarajoitukset poistivat etäopiskelun vapaaehtoisuuden, mikä on tavanomaisesti etäopintojen kulmakivi (Ally 2011, s. 36). Rajatut mahdollisuudet tavata muita ihmisiä teki pandemianaikaisesta etäopiskelusta poikkeuksellista. Useissa etäopetusta ja sen vaikutusta tarkastelevissa tutkimuksissa (ks. Liu & Yen, 2014; Sin & Chan, 2004) etäopetuksella on todettu olevan positiivisia vaikutuksia akateemiseen suoritukseen ja opintoihin liittyvään tyytyväisyyteen. Näissä tutkimuksissa ei ole otettu huomioon etäopetusta ilman mahdollisuutta tavata muita ihmisiä.

Tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että Vaasan yliopiston ja Tritonian tilojen sululla on ollut sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia. Pääasiassa sulku on vaikuttanut materiaalin ja työvälineiden saatavuuteen, sekä vuorovaikutukseen muiden kanssa. Se, että kampuksen ja kirjaston tilat ovat olleet kiinni, on estänyt opiskelijoita tapaamasta muita opiskelijoita sekä käyttämästä tietokoneita ja tulostimia. Sulku on myös vaikeuttanut kursseilla käytettävän oppimateriaalin käyttöä. Kurssimateriaalin saatavuuteen tai laitteiden käyttöön liittyvät haasteet ovat vaikuttaneet edelleen opiskelijoiden opintoihin. Opettajat eivät ole aina suhtautuneet ymmärtäväisesti siihen, ettei kurssimateriaalia ole saatavilla ja opiskelijoiden kurssisuoritukset ovat olleet tästä johtuen vaarassa. Toisin kuin aiempi tutkimus on osoittanut, ei etäopiskelu välttämättä kohenna opintosuoritusta.

Ennen koronapandemiaa suuri osa opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä tapahtuvasta vuorovaikutuksesta on tapahtunut kasvokkaisena opetustilanteessa tai muissa tapaamisissa. Koronapandemian myötä vuorovaikutus on muuttunut lähes täysin sähköiseksi. Pandemianaikainen muutos vuorovaikutuksessa on koettu enemmän negatiivisena kuin positiivisena ja opiskelijat toivovatkin toimivampaa yhteydenpitoa opettajien kanssa. Valtaosa opiskelijoista on kuitenkin sitä mieltä, että he saavat opiskeluunsa tarpeeksi tukea, mutta opiskelijat haluaisivat opettajien ottavan heihin useammin yhteyttä muutoinkin kuin opintoihin liittyen.

Opiskelijoiden vastaukset paljastavat henkilökunnan taholta tapahtuvan viestinnän puutteellisuutta. Opiskelijat kokevat esimerkiksi viestinnän ja vuorovaikutuksen muuttuneen yksisuuntaisemmaksi. Vaikka vuorovaikutus on tiedottavaa, opintoihin ja opetukseen liittyvän viestinnän sisältö ei ole aina kattavaa tai tapahdu tarpeeksi ajoissa. Sen lisäksi opettajiin ja muuhun henkilökuntaan on aiempaa vaikeampaa saada yhteyttä.

Tutkimustulokset osoittavat etäyhteyden varassa olemisen vaikuttaneen yhteisöllisyyteen. Vertaistuki ja vertaisoppiminen vaikuttavat yhteenkuuluvuuden tunteeseen ja tämä on tapahtunut yleensä opetukseen liittyvissä tilanteissa. Etäopetuksen myötä edellä mainittuja tilanteita ei ole päässyt syntymään. Vertaisoppimisen ja

vertaisopiskelun määrä on laskenut pandemian myötä, mutta vastauksissa ilmenee, että vertaisoppiminen koetaan tärkeäksi.

Moni opiskelijoista ei koe olevansa osa opiskelijayhteisöä, koska lähikontaktia ei ole. Opiskelijoiden vastaukset tukevatkin näkemystä, että yhteisöllisyyttä ei synny etäaikana samalla tavalla (Gillett-Swan, 2017). Vastauksista on erotettavissa, miten yhteisöllisyyden puute on lisännyt opiskelijoiden yksinäisyyttä ja ahdistusta. Suinkaan kaikki opiskelijat eivät ole sitä mieltä, että yhteisöllisyydessä tapahtunut muutos olisi negatiivista. Osa vastanneista kokee yhteisöllisyyden tunteen jopa lisääntyneen etäopintojen myötä, sillä etäyhteys on tehnyt kaikista samanarvoisia. Koska valtaosa vastanneista ajattelee päin vastoin, voidaan todeta, että lähikontaktin puute estää yhteisöllisyyden muodostumista.

Kokonaisuudessaan etäopetuksessa on nähty olevan sekä hyviä että huonoja puolia. Huonot puolet on teemoiteltavissa yhteensä neljään osa-alueeseen: yhteisöllisyyden puute ja yksinäisyys, opetukseen liittyvä kuormitus tai puutteellisuus, teknologiaan ja laitteistoon liittyvät ongelmat sekä ajanhallintaan ja opiskelutilaan liittyvät haasteet. Vastauksissa painottuu entisestään, miten lähikontaktin puute on koettu raskaaksi ja opiskelijoiden hyvinvointi on kärsinyt. Opiskelijat kokevat etäyhteyden kuitenkin myös helpottaneen opintojaan. Etäopetuksen ja -yhteyden hyvistä puolista oli puolestaan erotettavissa yhteensä viisi erilaista teemaa: riippumattomuus ajasta ja sijainnista, materiaalit ja suoritustavat, opintojen kohentuminen, töiden ja opintojen yhteensovittaminen sekä joustavuus.

Useammassa kysymyksessä opiskelijoita pyydettiin vertaamaan aikaa ennen pandemiaa pandemia-aikaan. Vastauksissa oli havaittavissa eräänlaista ”ennen oli paremmin” -mentaliteettia, joka herättää ajatuksen siitä, miten luotettavia muistikuvat ennen pandemiaa todellisuudessa ovat. Opiskelijat saattavat muistella aikaa ennen pandemiaa kaipauksella, muistaen vain sen hyvät ominaisuudet. Toisaalta monelle etäopiskeluun siirtyminen on ollut niin valtava muutos, että ero on aikaan ennen ja jälkeen pandemiaa on pyhädyttävä.

Tutkimuksen keskiössä oli opiskelijoiden kokemukset ja sen ydin onkin opiskelijoiden omissa kertomuksissa. Tämän tutkimuksen aineisto oli lopulta niin laaja, että jouduin rajaamaan alkuperäistä suunnitelmaani. Tutkimuksessa ei siis käytetty kaikkia laatimiani kysymyksiä tai niihin tulleita vastauksia. Ylijäänyttä aineistoa on runsaasti, ja kerätty data tarjoaa puitteet jatkotutkimuksille. Tutkimusaineistosta pystyy selvittämään, mitä kukin anonymi opiskelija on vastannut. Datasta pystyisi siis tarkastelemaan vastauksia ihan yksilötasolla.

Samaa aineistoa voisi siis hyödyntää vieläkin tarkempaan tutkimukseen. Vaikka vastausminen oli anonymia, opiskelijat ilmoittivat vastauksessaan akateemisen yksikön ja koulutusohjelman. Kokonaisvaltaisempi tutkimus voisi selvittää, miten koulutusohjelma tai opintojen vaihe näkyy opiskelijoiden vastauksissa. Tämän avulla voisi esimerkiksi kartoittaa, minkä koulutusohjelman opiskelijat olivat kokeneet eniten vaikeuksia opintojensa suhteen. Tätä voisi jalostaa edelleen ja jopa selvittää, mitkä koulutusohjelmat tarvitsevat erityisesti kehitystä tai parannuksia etäopetukseen liittyen.

Lähteet

- Alasuutari, P. (2012). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino
- Ally, M. (2011). Foundations of Educational Theory for Online Learning. Teoksessa T. Anderson (Toim.), *Theory and Practice of Online Learning* (5. painos, s. 15–44). AU Press.
- Anderson, T. (2011). Towards a Theory of Online Learning. Teoksessa T. Anderson (Toim.), *Theory and Practice of Online Learning* (5. painos, s. 45–75). AU Press.
- Balbi, G. & John, R. R. (2015). Point-to-point: telecommunications networks from the optical telegraph to the mobile telephone. Teoksessa L. Cantoni & J. A. Danowski (toim.), *Communication and Technology* (s. 35–56). De Gruyter Mouton.
- Berger, B. (2008). *Employee/Organizational Communications*. Noudettu 2021-05-15 osoitteesta <http://www.instituteforpr.org/employee-organizational-communications/>
- Bonta, E. (2013). Pre-Service, In-Service and Pre-Requisites for Effective Teacher-Student Interaction in EFL Teaching and Learning. Teoksessa E. Bonta (Toim.) *Perspectives on Interaction* (s. 47–60). Cambridge Scholars Publishing.
- Borrajó, F., Bueno, Y., Fernández, F., García, J., de Pablo, I., Sagredo, I. and Santos, B. (2011). Business Simulation in Business Education. Teoksessa C. F. MacTeer (Toim.) *Distance Education* (s. 101-126). Nova Science Publishers.
- Cantoni, L. & Danowski, J. A. (2015). Communication technologies: An itinerary. Teoksessa L. Cantoni & J. A. Danowski (toim.), *Communication and Technology* (s. 3–18). De Gruyter Mouton.
- Caplan, D. & Graham, R. (2011). The Development of Online Courses. Teoksessa T. Anderson (Toim.), *Theory and Practice of Online Learning* (5. painos, s. 245–265). AU Press.
- Cogburn, D. L. (2005). Diversity Matters, Even at a Distance: Evaluating the Impact of Computer-Mediated Communication on Civil Society Participation in the World Summit on the Information Society. *Information Technologies & International*

- Development*, 1(3-4), 15–40. Noudettu 2021-05-15 osoitteesta <https://itidjournal.org/index.php/itid/article/download/151/151-487-1-PB.pdf>
- Cowie, H. & Wallace, P. (2000). *Peer Support in Action: From Bystanding to Standing By (First Edition)*. SAGE Publications Ltd.
- Daniels, K., Lamond, D. & Standen, P. (2001). Teleworking: Frameworks for Organizational Research. *Journal of Management Studies* 38:8, 1151–1185.
- de Freitas, S. & Conole, G. (2010). The Influence of Pervasive and Integrative Tools and Learners' Experiences and Expectations of Study. Teoksessa R. Sharpe, H. Beetham & S. de Freitas (Toim.), *Rethinking Learning for a Digital Age: How Learners are Shaping their own Experiences* (s. 15–30). Routledge.
- Ekonoja, A. (2014). *Oppimateriaalien kehittäminen, hyödyntäminen ja rooli tieto- ja viestintätekniiikan opetuksessa*. Noudettu 2021-05-30 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5793-3>
- European Medicines Agency. (2020). *Coronavirus disease (COVID-19)*. Noudettu 2020-10-26 osoitteesta <https://www.ema.europa.eu/en/human-regulatory/overview/public-health-threats/coronavirus-disease-covid-19>
- Gillett-Swan, J. (2017). The challenges of online learning: Supporting and engaging the isolated learner. *Journal of Learning Design*, 10(1), 20–30. <https://doi.org/10.5204/jld.v9i3.293>
- Gregory, S. & Bannister-Tyrrell, M. (2017). Digital learner presence and online teaching tools: higher cognitive requirements of online learners for effective learning. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning* 12(18). <https://doi.org/10.1186/s41039-017-0059-3>
- Gretzel, U. (2015). Web 2.0 and 3.0. Teoksessa L. Cantoni & J. A. Danowski (toim.), *Communication and Technology* (s. 181–190). De Gruyter Mouton.
- Grönholm, P. (2020). *Opetushallitus tarkensi ohjeita etäopiskelusta: Mobiililaitteiden käyttöä ei voida edellyttää, materiaalien oltava perusopetuksessa maksuttomia*. Noudettu 2021-05-15 osoitteesta <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006442528.html>

- Haythornthwaite, C., Kazmer, M. M., Robins, J., & Shoemaker, S. (2006). Community development among distance learners: Temporal and technological dimensions. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 6(1). DOI:10.1111/j.1083-6101.2000.tb00114.x
- Hodges, C., Moore, S. Lockee, B., Trust, T. & Bond, A. (2020). *The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning*. Noudettu 2021-04-06 osoitteesta <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>
- Huhtala, H., & Hakala, S. (2007). *Kriisi ja viestintä: yhteiskunnallisten kriisien johtaminen julkisuudessa*. Gaudeamus.
- Kaikille Kone (2021). Noudettu 2021-05-15 osoitteesta <https://www.kaikillekone.fi/>
- Kaplan, A. M. & Haenlein, M. (2016). Higher education and the digital revolution: About MOOCs, SPOCs, social media, and the Cookie Monster. *Business Horizons* 59, 441-450. <http://dx.doi.org/10.1016/j.bushor.2016.03.008>
- Karadeniz, S. (2011). A Virtual Class Example in Support of Collaborative Distance Learning. Teoksessa C. F. MacTeer (Toim.) *Distance Education* (s. 185–198). Nova Science Publishers.
- Kondalkar, V. (2009). *Organization Development*. New Age International.
- Lee, M. J.W. & McLoughlin, C. (2010). Beyond Distance and Time Constraints: Applying Social Networking Tools and Web 2.0 Approaches in Distance Education. Teoksessa G. Veletsianoas (Toim.) *Emerging Technologies in Distance Education* (s. 61–87)
- Lerbinger, O. (2012). *The Crisis Manager: Facing Disasters, Conflicts, and Failures* (2. painos). Routledge.
- Liu, H-C. & Yen, J-R. (2014). Effects of Distance Learning on Learning Effectiveness. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 10(6), 575–580.
- Mahler, J. (2012). The Telework Divide: Managerial and Personnel Challenges of Telework. *Review of Public Personnel Administration*, 32(4), 407–418. DOI: 10.1177/0734371X12458127

- Manfuso, L. G. (2020). *From Emergency Remote Teaching to Rigorous Online Learning*.
Noudettu 2021-04-15 osoitteesta <https://edtechmagazine.com/higher/article/2020/05/emergency-remote-teaching-rigorous-online-learning-perfcon>
- McMillan, D. W., & Chavis, D. M. (1986). Sense of community: A definition and theory. *Journal of Community Psychology*, 14(1), 6–23. DOI:10.1002/1520-6629(198601)14:1<6::AID-JCOP2290140103>3.0.CO;2-I
- Meijs, C., Neroni, J., Gijssels, H. J.M., Leontjevas, R., Kirschner P. A. & de Groot, R. H.M. (2019). Motivated strategies for learning questionnaire part B revisited: New subscales for an adult distance education setting. *The Internet and Higher Education*, 40, 1–11.
- Minchi, K. C., Kadir, K., Woori, K. & Koehler, A. A. (2012). Technology Integration: From Implementation to Dynamic Scaffolding. Teoksessa M. G. Moore (Toim.) *Handbook of Distance Education*. Taylor & Francis Group.
- Moore, M. G. (1989). Three Types of Interaction. *American Journal of Distance Education*. DOI: 10.1080/08923648909526659
- Myhill, N. W., Samant, D., Klein, D., Kaplan, S., Reina, M. V. & Blanck, P. (2011). Distance Education Initiatives and Their Early 21st Century Role in the Lives of People with Disabilities. Teoksessa C. F. MacTeer (Toim.) *Distance Education* (s. 241–280). Nova Science Publishers.
- Opetushallitus. (2021a). *Varautuminen koronatilanteen jatkumiseen perusopetuksessa 1.8.2021 alkaen*. Noudettu 2021-06-03 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varautuminen-koronatilanteen-jatkumiseen-perusopetuksessa-182021-alkaen>
- Opetushallitus (2021b). *Kaverisuhteet, yhteisöllisyys ja yksinäisyys*. Noudettu 2021-05-15 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kaverisuhteet-yhteisollisyys-ja-yksinaisyys>
- Oppegaard, B. (2015). From orality to newspaper wire services: Conceptualizing a medium. Teoksessa L. Cantoni & J. A. Danowski (toim.), *Communication and Technology* (s. 21–34). De Gruyter Mouton.

- Paul, N., Chimezie, A. Immaculata, C. & Obinna-Akakuru, A. (2018). Peer Learning Strategy and Students' Academic Achievement in Economics in Imo State. *Asian Journal of Economics, Business and Accounting*, 6. 1–7. 10.9734/AJEBA/2018/39490.
- Perusopetuslaki 1998/628. Annettu 1.1.1999. Saatavilla sähköisesti osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#a22.12.2021-1235>
- Pessi, A. B. & Seppänen, M. (2011). Yhteisöllisyys. Teoksessa J. Saari (Toim.) *Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Porter, C. E. (2015). Virtual communities and social networks. Teoksessa L. Cantoni & J. A. Danowski (toim.), *Communication and Technology* (s. 161–180). De Gruyter Mouton.
- Portimojärvi, T. & Donnelly, R. (2006). Ongelmaperustaista oppimista verkossa - Muuntuvia näkemyksiä ja monimuotoisia toteutuksia. Teoksessa T. Portimojärvi (Toim.) *Ongelmaperustaisen oppimisen verkko*. <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-6839-2>
- Quarstein, V. A. & Peterson, P. A. (2001). Assesment of Cooperative Learning: A Goal-criterion Approach. *Innovative Higher Education*, 26(1), 59–77.
- Saarinen, J. (2002). Etäopetus - voitto ajan ja paikan kahleista. Teoksessa J. Nieminen (Toim.) *Verkot ja virtuaalistaminen oppimisen tukena*. Tukeva.
- Saksola, A. (2019). *Yksinäisyyden monet ulottuvuudet. Yhdessä ei olla yksin (2017–2019) -hankkeen havaintoja yksinäisyyden syistä ja ratkaisuja osallisuuden esteiden purkamiseksi*. Noudettu 2021-05-15 osoitteesta <https://koskeverkko.fi/wp-content/uploads/2020/01/Yksin%C3%A4isyyden-monet-ulottuvuudet.pdf>
- Sellnow, T., & Seeger, M. W. (2013). *Theorizing crisis communication*. Wiley-Blackwell
- Shekhar, S. (2016). *Managing the Reality of Virtual Organizations*. Springer India.
- Shin, N. & Chan, J. K.Y. (2004). Direct and indirect effects of online learning on distance education. *British Educational Communications and Technology Agency* 3 (35), 275–288
- Tardy C. H. (1985). Social support measurement. *American Journal of Community Psychology* 13, 187–202. doi: 10.1007/BF00905728
- Tritonia. (2020) *Uutiset*. Noudettu 2021-04-15 osoitteesta <https://www.tritonia.fi/utiset/870/>

- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuuva-Hongisto, S. (2020). *Digitaalisen kuilun paluu?* Noudettu 2021-05-15 osoitteesta <https://blogs.uef.fi/dequal/2020/11/02/digitaalisen-kuilun-paluu/>
- Unwin, T. (2015). ICTs and the dialectics of development. Teoksessa L. Cantoni & J. A. Danowski (toim.), *Communication and Technology* (s. 193–214). De Gruyter Mouton.
- Vaasan Yliopisto. (2020). *Vaasan yliopisto siirtyy etäopetukseen ja rajoittaa kampuustoimintaa 1.–16.10.* Noudettu 2021-04-15 osoitteesta https://www.uwasa.fi/fi/news/vaasan_yliopisto_siirtyy_etaopetukseen
- Vaasan Yliopisto. (2021a). *Koronavirustilanne Vaasan yliopistossa.* Noudettu 2021-04-15 osoitteesta <https://www.uwasa.fi/fi/yliopisto/koronavirustilanne-vaasan-yliopistossa>
- Vaasan Yliopisto. (2021b). *Opintojen ohjaus.* Noudettu 2021-04-15 osoitteesta <https://www.uwasa.fi/fi/opiskelijat/opintojen-ohjaus>
- Valtioneuvosto. (2020). *Hallitus on todennut yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi.* Noudettu 2020-10-20 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi>
- Vehkalahti, K. (2014). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät.* Finn Lectura.
- Visma. (2020). *Wilma.* Noudettu 2020-10-20 osoitteesta <https://www.visma.fi/wilma/#tietoa>
- Vuorio, J., Ranta, M., Koskinen, K., Nevalainen-Sumkin, T., Helminen, J. & Miettunen, A. (2020). *Etäopetuksen tilannekuva koronapandemiassa vuonna 2020.* Noudettu 2021-05-06 osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/31605670%20OPH%20Et%C3%A4opetuksen%20tilannekuva%20koronapandemiassa%20vuonna%202020%20verkkojulkaisu_21_03_30_0.pdf
- WHO. (2020). *Coronavirus disease (COVID-19).* Noudettu 2020-10-20 osoitteesta <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronaviruse-disease-covid-19>